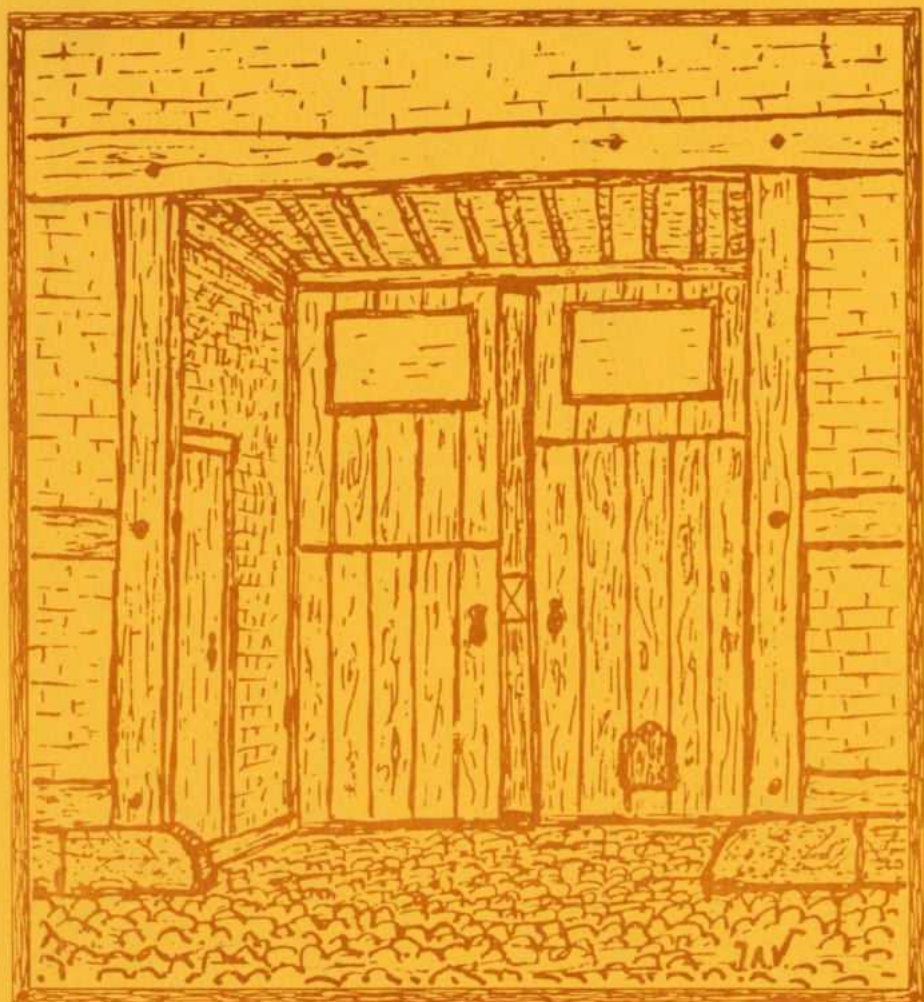

1984 • 4

~ 't ONDERSCHOER ~

heemkunde denekamp

't onderschoer

De oude Twentse boerderijen hadden vaak een onderschoer, als een soort portaal voor de poortachtige hoofdtoegang naar de deel. Deze toegang was voorzien van de dubbele 'niendeurn', welke aaneensloten tegen de uibreembare middenstijl in stiepel. De stiepel kon zijn voorzien van het huismerk of een ander versiering. Bovendien had de stiepel een figuurlijke betekenis: daarin bleef immers eens het 'braatspit' steken, dat een 'huur' of 'hunderwiefke' een brutale boerenknecht nagooiden. Als 'n stiepel verwijderd was konden de volgeladen oogstwagens er doorrijden tot onder 't slop'. In het stiepelgat sloot 'de lappe' uit het Aamsveen het 'blauwe dampke' dat de 'zwarte dood' veroorzaakte. In Ootmarsum trekt men bij het 'vloggele' om 'n stiepel.

Door het 'hoondergat' van de niendeur konden de laatste kippers naar binnen. De hofkond 'Sien' of 'Tollo' kon ook 's nachts een oogje houden op het erf achter het huis. De hoer zelf lenslotte kon veilig uitkijken 'oaver 'n onderstom niendeur'.

Het onderschoer was een veilige schuilplaats bij slecht weer. Vaak ook diende het als bergplaats voor het dagelijkse gerief, zoals 'n rieszessen', 'n rielt', 'n strikhaakn', 'n ploogstraampn' en de 'peerderzells'.

Menig boerenzoen zal in het onderschoer zijn liefde verklaard hebben 'an zien nich', wat dan vaak weer leidde tot een 'brulfte' en tot het voortbestaan van het Twentse geslacht. Kortom, het onderschoer had in het leven van de Twentenaar een functie van verbinding tussen binnen en buiten, het was een veilige hewaarplaats, het leende zich goed als uitzichtspunt en het hoofdplaats voor menselijke contacten. Daarom dit onderschoer als symbool van het streven van

Heemkunde Henekamp —

Tekening van onderschoer en tekst - J. A. Veldhuis

4 ONDERSCHOER

contactorgaan van de Stichting Heemkunde Denekamp

6^e jaargang 1984 nr. 4

in dit nummer

Dit contactorgaan verschijnt vier keer per jaar, aan het eind van elk kwartaal en wordt toegezonden aan de donateurs.

Losse nummers kosten f.5.--, exclusief eventuele verzendkosten. Verkrijgbaar bij 't Heemhoes en bij enkele boekhandels.

Oplage: 600 stuks.

Kopy voor dit blad kan ingeleverd worden bij de redactie. Publikaties blijven eigendom van de auteurs. Overname van artikelen, geheel of gedeeltelijk, is alleen toegestaan na toestemming van de schrijver of de redactie van dit blad.

Redaktiemedewerkers:

H.J. Asma, Willem Wegewartstraat 1; 7591TZ Denekamp; tel. (05413) 2434.

J.A. den Ouden, Clematisstraat 26; 7591XH Denekamp; tel. (05413) 2800.
(administratie).

H.C.M. Boink-Wagenvoort, Diepengoor 16; 7591BW Denekamp; (typewerk).

H. Boink, Diepengoor 16, 7591BW Denekamp; tel. (05413) 2261.
(vormgeving/eindredactie).

pag.

- 1 n woord van te veurt n
- 9 niejs van t Heemhoes
- 17 uit de krant van nu
- 19 voor u, door u
- 21 lijst van emigranten
H. Boink
- 25 ode aan een spoorlijn
- 27 uit Denekamps kerkgeschiedenis
H. Asma
- 33 Elferinksdiek
J.A. den Ouden
- 37 wijkverpleegster op het platteland (5)
E. Bos-Hermelink
- 41 kerst/oud en nieuw/vroeger
H. Asma
- 47 burgemeester Wynia (4-slot)
H. Boink
- 55 naar Breklenkamp (per auto)

De geranium met zijn prachtige rode kleur
prijkt bij veler raam, op het balkon of bij de deur
Zie ik ze ook in andere variëteiten staan
dan doet dat mijn hartje vaak sneller slaan.

W.A.B.

Onder tot haast devote stemming brengende muziek van Johann Sebastian Bach's Weihnachts-oratorium, begin ik deze zondagavond aan dit "woord van te veurtn", daartoe mede aangespoord door de tijd -'t Onderschoer moet weer klaar!-, terwijl ik tegelijkertijd besef geen direkt aanwijsbare inspiratie te hebben voor een voorwoord. Gezeten op mijn werkkamer, de nuchtere feiten van het vroege NOS-journaal van die dag ontvluchtend en zoekend naar een passend thema voor dit "woord van te veurtn". Zoekend naar een moraal voor de vele vormen van ongerechtigheid, die ik zo juist heb gezien. Ongerechtigheid waaronder zo velen in deze wereld te lijden hebben. Als we alleen al eens op ons laten inwerken wat ons de laatste maanden, de laatste weken, de laatste dagen, is getoond over vreselijke hongersnoden in veel Afrikaanse landen, waarvan we in onze tijd van snelle communicatie van dag tot dag -heel nauwkeurig en soms tot in details- op de hoogte worden gehouden. Het lijkt wel of het zo dicht bij je komt, bij je is al, dat je beangstigd raakt bij het overpeinzen over hoe zo iets toch

in vredesnaam mogelijk is. Is dit bij ons ook mogelijk? Is dit dan wat de mens heeft verdiend? Is de mens dan niet net iets meer dan een dier, dat slechts gedreven wordt door een instinct? Moeten mensen dan eerst zo ver afglijden dat ze, nog minder dan in een dierlijk bestaan, hun einde kruipend tegemoet gaan -over zelfs onbegaanbaar land?

Wetenschappers, critici, allen hebben er woorden over, allen hebben er meningen over, zelfs bestaan er die oordelen. Maar het is niet aan ons om over deze mensen in nood te oordelen. Het is ook niet aan enkele zich als heerser van deze volken opwerpende figuren om te oordelen, hoewel de praktijk het tegendeel vaak uitwijst. Hoe strijdig dit ook op zich is met de aard en de eigen cultuur van deze Afrikaanse mensen, die nog gewend zijn in eigen stammen te wonen.

Lang en bij voortduring kunnen we ons afvragen hoe het nu toch komt, dat dergelijke op massale schaal voorkomende hongersnoden toch kunnen ontstaan, waarbij we tegelijkertijd al heel gul en met veel vooringenomenheid de vinger uitsteken.....

Maar moeten we ook soms niet de hand een flink eind in eigen boezem steken? Zijn het niet juist de "ontwikkelde" volken die er -mede?- de oorzaak van zijn dat daar -bijv. in Afrika- zovelen op mensonwaardige wijze ten onder gaan?

Is het nu juist de "ontwikkelde" mens, die zo nodig daar in dat verre Afrika voor aanleg van allerlei werken, mijnen enz. (wellicht ook nog een beetje tot gerief van de plaatselijke bevolking) zoveel bossen moest laten verdwijnen, waar de grote zandvlakten, die we woestijn noemen, konden ontstaan en die nu steeds maar groter dreigen te worden?

En zijn het eigenlijk ook niet de ontwikkelde volken die met al dan niet terechte inspanning de plaatselijke bevolking mondig moest maken, maar die op dat moment te weinig echt geluisterd hebben naar die mensen, wat die mensen vertellen over zichzelf, de cultuur dus, de levenswijze? Of is slechts van de eigen -ik- situatie uitgegaan, waar-

door er onvoldoende met die mensen is meegeleefd? Ik balanceer wel eens op de gedachte of dit wel mede menselijkheid is, of dit altijd wel zinvolle naastenliefde is? Of dat dit alleen vermeende goedheid is, medelijden op afstand noem ik het wel eens, dat een keer dichtbij.....

Het de laatste tijd zoveel besproken beeld van de mede-menselijkheid krijgt -lijkt het soms- inderdaad menselijke trekjes. Het krijgt die vorm, die het nodig heeft, wil het gedragen worden door mensen, door veel mensen, ja eigenlijk door ieder-een. Een mens onderscheidt zich alleen daardoor zelfs nog niet eens van een dier, waar smart wel wordt gedeeld. Het gezegde "gedeelde smart, is halve smart" kan echter bij ons mensen zeker ook wel opgeld doen.

Wij mensen weten vaak heel bewust onze rechten en plichten. In veel gevallen denk ik weleens: beter en meer van het eerste dan van de plichten, die we toch ook alom hebben. Op de eerste plaats voor onze medemens, -hoe ver ze ook weg mogen zijn- of zelfs hoe dichtbij ze ook wonen-, die om die reden van "plicht" een beroep op ons moet kunnen doen.

Daarom ook moeten we als heemkundigen niet alleen maar denken dat ons eigen Denekamp het enige plekje is dat ons dierbaar moet zijn- hoe mooi of het ontegenzeggelijk ook is- wij moeten ook steeds bedenken dat Denekamp -en ook heel Twente- niet op zich zelf staan. Hoe sprekend en zelfs welgevallig we bijv. ons Twents dialect ook vinden en dit soms met veel inspanning proberen te handhaven en met nog meer elan uitdragen. Dat mag allemaal, het moet ook om achterstanden in te halen, maar het mag nooit zover gaan met het regionalisme -zoals heemkundige activiteiten wel eens worden genoemd- dat dit ontaard in vormen van nationalisme waarvan de gevolgen -nog maar- vijftig jaar geleden al dreigend zichtbaar werden in ons oostelijk buurland "nebenan" en waarvan toen nog weinigen de gevolgen konden overzien. De juist in dat land in de jaren '30-'40 zo alom

geprezen "Heimat"-literatuur wijst ons op groot-schalig door de overheid opgezette praktijken van de niets ontziene Duitse rijkspropagandisten.

Laten we komend jaar 1985 op waardige wijze het feit herdenken dat het veertig jaar geleden is dat we werden verlost van het Duitse oorlogsjuk.

Voor dergelijke uitwassen hoeven we in de tegenwoordige democratisch gestuurde en bestuurde samenlevingen niet zo gauw te vrezen!?

Hoewel Friedrich Nietzsche (1844-1900) van de democratie geen hoge pet op had. Nietzsche wilde de democratie niet veel meer nageven

dan de middelmatigheid. Hierbij moet opgemerkt worden dat Nietzsche er in zijn ethiek van uitging dat goed is al wat het leven bevordert, wat overleeft en overwint. Slecht is het individu dat faalt en de strijd opgeeft. Kracht is de hoogste deugd en zwakheid de grootste misdaad.

Zie, hoe het denken van deze filosoof exceptioneel was en inmoreel lijkend.

In diens ogen betekende democratie dan ook zoveel als vrijheid, waarin men in theorie alles mag doen, waar men zin in heeft, hetgeen slechts anarchisme tot gevolg zou hebben en dat uiteindelijk zou leiden tot chaos. In een democratie is niet de meerderwaardige mens het ideaal, maar de mens van de meerderheid, aldus de filosofie van Nietzsche, die natuurlijk ook tegen de achtergrond van zijn tijd moet worden gezien.

Hoe sterk verschillend of het daarna ook gegaan is, weten we allemaal. Onze "Heemkunde" gaat in elk geval niet over lijken, om het zo maar te noemen. Heemkunde houdt voor ons wel terdege in: "de morele zorg voor onze woon- en leefomgeving." Dit is echter geen absoluut gegeven, dat onwrikbaar op basis van een bepaalde formule moet tot stand komen. Nee, integendeel naar mijn mening, moeten we voortdurend bezig zijn.....Bezig zijn met deze activiteiten, maar dan wel bezien vanuit de gedachte, dat de tijd heel duidelijk steeds aan verandering onderhevig is, daarbij dan tevens oog hebbend bij wat om ons heen gebeurt.

Wij moeten ons niet afzonderen, we moeten ook niet met oogkleppen op lopen en blindelings of rechtlijnig te werk te gaan,.....als zouden wij als heemkundigen allen de wijsheid op dit gebied in pacht hebben.

Zo moeten we bijv. niet tegen beter weten, en willens in blijven vasthouden aan het -nostalgisch geworden- beeld van de akkers met het zoveel bezongen goudgele graan, heel goed wetende dat daarop nu al een flink aantal jaren groene snijmais wordt verbouwd, waarmee toch uiteindelijk een betere opbrengst van de grond is verkregen en waarmee indirect ook weer beter voedselproblemen elders zijn op te lossen.

We moeten proberen de dingen zoveel mogelijk te relativiseren en niet uitgaan van slechts uitspraken of stellingen gedaan door anderen en die maar klakkeloos van toepassing verklaren op ons zelf en op onze eigen omgeving. In dit verband wil ik het volgende -toch wel aktuele- voorbeeld van de geluidshinder noemen. Geluidshinder -hoe overlastig ook- is toch erg betrekkelijk. In een grote stad bijv. is het een opstijgend straalvliegtuig. In een klooster kan het een krassende pen zijn.....

Klooster, kerk, kerstmis, vrede. Zal kerstmis dit jaar ook weer een beetje -tijdelijke?- vrede brengen. Of zal het vrede-lichtje in de alsmaar oorlogvoerende landen die kerstnacht na twaalfen weer doven en worden vervangen door flitsende raketten.

Wat is dan nu eigenlijk vrede? Is het zoals Toon Hermans het zegt:

"Vrede is een kind dat glimlacht als je ernaar kijkt,
een weiland waar de jonge veulens grazen,
's avonds samen fijn naar huis toe
fietsen op de dijk,
het hinkelhok, de hoepel, bellen blazen.
Vrede is geen groene tafel maar een
stille kracht,

geen systeem, geen plan dat wordt berekend of bedacht.

Vrede is een opa die verliefd met oma danst,

vrede is de gloed die in vertrouwde ogen glanst,

vrede is een oud verhaal dat met een ster begint,

een stal, een houten kribbe...en een kind."

Over vrede wordt zoveel geschreven, gezongen, gepraat en zelfs beleden dat de feiten waarom het gaat soms dreigen te verbleken.....

Een beetje ondeugend denk ik wel eens waar blijft die ingreep van hogerhand, waarbij ik mezelf tegelijkertijd tot de orde van de dag roep en zeg: die ingreep moet toch maar niet nodig zijn. Je kunt er zelf best wat aan doen!! We moeten niet alleen maar een afwachtende houding aannemen en met lede ogen aanzien hoe mensen zichzelf en anderen vernietigen.

Nee, nu niet met schouderophalende neigingen verder lopen, de deur uitlopen.....Nee, nu wat doen. Ga... ga maar eens kijken in uw eigen straat of buurt..... wat is er toch nog veel onvrede bij eigenlijk toch zeker wel vredelievende mensen. Of bij u op het werk, de mensen zijn nog zo kwaad niet.

En natuurlijk zal het best "vervelend" kunnen zijn dat al deze mensen zo verschillend zijn van karakter, van aard en zelfs van soort. Is dat ook eigenlijk niet gelijktijdig erg boeiend?

De laatste twintig jaar zijn we in ons land erg zelfverzekerd gemaakt, we konden alles, waren (bijna) tot alles in staat in ons welzijnsland. Tot dat er klaarblijkelijk toch een eind aan de welzijnskoek bleek te zitten. Een eind dat we haast ongemerkt -ieder op zijn eigen wijze en heel individueel- ook nog hadden opgepeuzeld. Ieder zijn eigen houtje!! Ja, inderdaad.....

En wat zijn we er mee geworden?Individuele personen,

hoewel we dat oorspronkelijk van nature ook wel zijn! Thans echter, met een andere en ruimere kennis, een kennis van "op zich zelf", van alles alleen -ongewild- ook kunnen. Dat werd immers nagestreefd met gelijkheid voor ieder in onze maatschappij. Gelijkheid van menselijke vrijheid is zeker te verdedigen. Zij het ook tot op zekere hoogte, want iemand die een misdaad begaan heeft, kan zich hierop niet zo maar beroepen.

Individualisering is allemaal wel goed en zal ook slechts positief bedoeld zijn om ongelijkheden tussen mensen uit de weg te ruimen, maar het kan ook tot gevolg hebben, dat we eerst aan ons zelf gaan denken en pas later aan die ander. De ander, die ons juist zo hard nodig heeft. Dichtbij in onze straat of buurt en veraf, heel ver.

Toch houdt het ons bezig, soms meer dan dat, dat boeren in de achtertuin van het eigen gelijk of wel de solistische inspanning van een mens. Een mens, die alles voor zichzelf wil doen, alles zelf wil hebben. Hebben, hebben en nog eens hebben.

Prestige, macht, ik, ik, ik.....

Juist aan die ik-gedachte dreigen vele mensen ten onder te gaan. Dreigt zelfs de mensheid in een niet bepaald gunstig daglicht te komen. Alles voor zichzelf willen is een mentaliteit waarop de mens niet haar voortbestaan als uniek schepsel verder kan bouwen. Daarvoor is meer nodig. Daar is medemenselijkheid voor nodig. Niet uit nieuwsgierigheid, om maar alles te willen weten. Nee, gewoon als dat nodig is. Probeert u maar eens gewoon met een ander mee te voelen, mee te leven, ook in moeilijke tijden, zich er dan ook samen voor willen inzetten. Het is niet altijd gemakkelijk, maar het zal eigenlijk wel moeten als wij mensen willen overleven in deze wereld, die steeds meer door haast buiten ons zelf vervaardigde technieken gaat worden bestuurd. Instrumenten, waarop de mens steeds minder grip krijgt. Gevaarlijk lijkt het soms alleen de gedachte al..... Ook utopisch soms. Hoewel de realiteit ons gebiedt te zeggen dat utopie hier wel eens gauwer werkelijkheid kan

worden dan ons misschien lief is.

Een wellicht ongewild gevolg hiervan is naar mijn opvatting ook het grote contrast dat in onze samenleving ontstaat tussen jong en oud. Waarlijk een land van tegenstellingen, denk maar eens aan de verschillen in taalgebruik, omgangsvormen en kleding. Soms ook allemaal zo dichtbij zijn we er bij betrokken, hebben we er -eigenlijk wel eens ongemerkt- mee te maken.

Scherp contrast, ja, jong en oud.

Vrede? het laat je niet koud!

Koud was overigens wel die ene dag van deze maand november toen die flinke sneeuwbus, het klimaat naar mijn gevoel direkt al deed overhellen naar de winter.

Het is tot nu toe echter -nog- bij die ene sneeuwval gebleven. Hiermee wil ik maar aanduiden hoe gauw menselijke gevoelens door een enkele natuurlijke "uitspatting" beïnvloed kunnen worden.

Het is dit keer wel wat langer geworden dan u van mij de laatste paar keer gewend was. Af en toe zijn er nu eenmaal van die onderwerpen.....

Het is natuurlijk ook maar net, op welk spoor je gedachten worden gezet. Dit keer was het mede gevoed door een combinatie van muziek en een tv-journaal.

Geern töt tookn keer, good goan!

Denekamp, 25 november 1984.

H.Boink.

NIEJS VAN T HEEMHOES

*In deze rubriek wordt u door bestuur en redactie op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen binnen de Stichting Heemkunde. Ook kunt u hierin o.m. nieuws vinden van **zusterverenigingen**, van boekaankondigingen en exposities.*

WERKGROEP DORPSGESCHIEDENIS

In verband met de extra werkzaamheden, die de expositie "Denekamp 50 jaar geleden" met zich bracht, hebben we onze eerste bijeenkomst van dit seizoen pas in oktober kunnen houden.

Op deze eerste bijeenkomst hebben we nog even nagepraat over deze expositie. We hebben de gemaakte opmerkingen en kritieken, die we tijdens de expositie hebben gehoord en genoteerd, besproken en we hopen er bij komende tentoonstellingen ons voordeel mee te doen.

Vervolgens hebben we ons weer op de toekomst gericht, in de eerste plaats op de voorbereiding en organisatie van de kerstgroepententoonstelling, die van 1 t/m 16 december a.s. op de zolder van Huize Keizer moest plaatsvinden.

Onze volgende expositie houden we samen met de andere werkgroepen, ter gelegenheid van het 10-jarig bestaan van de

Stichting Heemkunde Denekamp in juni van het volgende jaar.

Verder hebben we een lijst opgesteld met activiteiten in de naaste toekomst en op wat langere termijn. Deze lijst bevat een vijftig-tal thema's voor exposities, klankbeelden en dia-series. Zulke exposities vergen natuurlijk de nodige voorbereiding. We zijn dan ook bezig om voor elk van deze onderwerpen, mappen aan te leggen en materiaal te verzamelen. Daarvoor is het nodig dat we archieven nasnuffelen, kranten, boeken en tijdschriften bekijken en hier en daar wat kopiëren, foto's maken en verzamelen enz.

U ziet, we hebben plannen genoeg. Het materiaal is er ook, ergens. Maar om het te zoeken, te verzamelen en geschikt te maken, daarvoor kunnen we nog steeds mensen gebruiken, die wat vrije tijd en vooral wat interesse hebben.

H.A.

WERKGROEP FLORA EN FAUNA

Zoals de vorige keer ook al is gemeld is een aantal mensen van de Werkgroep Flora en Fauna druk bezig om een net van uilen- en vleermuiskasten op te zetten in de gemeente Denekamp.

Getracht wordt nu om voor het vervaardigen van deze kasten wat geld te krijgen van het Wereldnatuurfonds. Want anders kan het project nog niet doorgaan.

Wie voor dit project hout beschikbaar wil stellen kan contact opnemen met de heer W.A. J.Nijhuis, Kasteellaan 4 te Denekamp, tel. (05413)1453.

H.B.

WERKGROEP DIALECT

De Werkgroep Dialect is geen voorstander van het stimuleren van dialect op school.

Men gaat door met bandopnames. Er staan nog genoeg mensen op de lijst, waaronder ook namen van mensen uit de buurtschapen.

Op 3 oktober j.l. is door de werkgroep voorts medewerking verleend aan een artikel over de groene grensroutes in de Telegraaf. Het aandeel hierin van de werkgroep waren smokkelverhalen. Deze waren ook opgenomen op de band.

A.Z.-Str.

BEDANKT

Bij de sluiting van de St. Antonio-school in Noord Deurningen werden aan de Stichting Heemkunde beschikbaar gesteld o.a. een grote kast met schoolplaten, een paar oude schoolbanken, oude leermiddelen en een aantal geprepareerde dieren.

De heer Hoitink, de Volhar-

ding 1 te Denekamp vond bij de verhuizing op zolder een z.g. trekmes voor het schillen van hout.

Dit heeft hij geschonken aan de Stichting Heemkunde.

Mevr. Smudde-Ankoné uit Oldenzaal stelde voor kopiëring ter beschikking drie albums, waarin veel prentbriefkaarten van Denekamp en omgeving.

Verder zijn uit de nalatenschap van M.Oude Elferink te Denekamp bidprentjes ontvangen.

Distributiebescheiden 2e wereldoorlog ten name van evacuée Zwaan te Rotterdam, geschonken door fam. Kamphuis in Beuningen.

Kopie van artikel over "Nosseltboer" uit blad van vlieg-basis Twente, geschonken door fam. Wargers te Denekamp.

Geldelijke giften ontvingen we van: zusters van St. Nicolaasstichting te Noord Deurningen.

Rabo-bank Denekamp, Lattrop-Tilligte en Ootmarsum.

Verder willen we ook danken de ABN-bank te Denekamp, die ons al sinds de oprichting de faciliteiten van een renteloze rekening-courant heeft aangeboden. Dit mag toch wel eens met name worden genoemd.

Van Jos Hagel enkele foto's; tevens werden we in de gelegenheid gesteld om correspondentie uit de oorlogsjaren, betreffende de voetbalclub DOS'19 te kopiëren.

De dames Mulders Oldenzaalsestr. 46 te Denekamp schonken ons oude kranten, getuigschriften, diploma's en andere correspondentie over hun vader, de voormalige hoofdonderwijzer L.L. Mulders.

De heer E. Kolbrink, meester

Dingeldeinstr.16 te Denekamp, bedanken we voor het vervaardigen en schenken van lijsten voor expositieborden.

Tenslotte willen we iedereen bedanken die ons ten behoeve van de expositie "Denekamp 50 jaar geleden" foto's, papieren of andere voorwerpen hebben geleend of geschonken.

J.A.d.O./H.A.

NIEUWE DONATEURS

Als nieuwe donateur hebben zich in de afgelopen periode aangemeld: mevr. A.J. Arends-Kokkeler, Disseroltweg 34 Lattrop; dhr. F. Bult, Clematisstr. 60 Denekamp; mevr. C.M.T. Damhuis-Niemeyer, Ootmarsumsestr. 156, Tilligte; dhr. G. H. Jonkers, Aronskelkstr. 4 Denekamp; dhr. A.J. Kamphuis, Dorpsstr. 47 Lattrop; dhr. J.H. Kokkeler, Bentheimerstr. 40 De Lutte; mevr. R. Nijweming Roerdomp 65 Denekamp; dhr. N. M. Ottenhof, Prins Hendrikstr. 29 Denekamp; dhr. S. Smellink, Clematisstr. 114 Denekamp; dhr. J. Voshaar, Weerinkstr. 16 Denekamp; dhr. J. Visschedijk, de Kerkuil 132 Denekamp; mevr. S.v.d. Woude-v.d. Horst, Johanninksweg 23, Denekamp; dhr. J.H. Braakhuis, Boterbloemstr. 19 Denekamp; dhr. F.B. Postel, dokter Hondelinkstr. 71 Denekamp; dhr. H. Albrink, Wolter Westerhuesstr. 12 Denekamp.

J.A.d.O.

NABESCHOUWING EXPOSITIE "DENEKAMP 50 JAAR GELEDEN"

Deze expositie in 't Heemhoes en het koetshuis van Huize Keizer werd op vrijdagavond 21 september geopend door de voorzitter van de Stichting Heemkunde Denekamp, de heer

J.H. Borgman.

Onder de genodigden bevonden zich dit keer, behalve de directe naobers van 't Heemhoes en leden van het bestuur, ook vrijwel alle leden van de werkgroep dorpsgeschiedenis. De tentoonstelling was gepland van zaterdag 22 september t/m zondag 30 september, maar vanwege de zeer grote drukte, met name op de zondagmiddagen is besloten om nog een week langer door te gaan.

Het aantal bezoekers weten we niet precies. Een schatting leert ons dat het aantal waarschijnlijk tussen de 1200 en 1500 heeft gelegen en dat is geen slecht resultaat. Het viel ook op dat de mensen, vooral de wat ouderen, over het algemeen ruim de tijd namen om het tentoongestelde materiaal goed te bekijken.

De reacties, die we zo links en rechts hoorden in het koetshuis en 't Heemhoes, waren bijna allemaal positief. Vaak hoorden we dat we zoiets toch eigenlijk wel vaker moesten organiseren.

Zoals u ook in het verslag van onze werkgroep in dit blad kunt lezen, plannen in die richting hebben we genoeg, alleen de uitvoering vergt nog al wat vrije tijd en dat is vaak het probleem.

H.A.

LITERATUUR

Het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis te Amsterdam heeft ons verzocht de aandacht te vestigen op periodieke uitgaven op het gebied van de economische en Sociale Geschiedenis. Zo geeft men uit: Jaarboek voor de Geschiedenis van Bedrijf en Techniek, Tijdschrift voor Sociale Geschiedenis en Textielhistorische Bijdragen.

Meer informatie hierover kunt u krijgen bij het Instituut, Kabelweg 51, 1014 BA Amsterdam; tel (020) 843695.

H.B.

VEERTIG JAAR BEVRIJDING

Volgend jaar 1985 is het veertig jaar geleden dat ons land bevrijd is van het Duitse oorlogsjuk. Dit feit wordt ook in de gemeente Denekamp herdacht. De Oranjecomité's en de Culturele Commissie van Denekamp willen zich hiervoor samen met onze Stichting Heemkunde inzetten. Men heeft ons gevraagd mee te werken aan de tot standkoming van een tentoonstelling over de jaren '40-'45. We hebben toegezegd hieraan in beginsel te willen meewerken. Daarbij hebben we echter veel hulp nodig van met name ook onze donateurs, die nog tastbare herinneringen aan die jaren hebben, welke men voor een tentoonstelling wel wil uitleenen. Graag willen we dan ook een beroep op u doen. Mocht u iets hebben wat hiervoor geschikt is en u wilt dit wel tijdelijk afstaan voor deze tentoonstelling, geeft u het dan even door aan de heer H.Boink, Diepen-goor 16 te Denekamp; tel. (05413)2261. Oh, ja, de tentoonstelling zal zijn rond 5 mei 1985, gedurende enkele weken.

H.B.

EXPOSITIE IN MUSEUM HUIZE KEIZER

Tijdens de kerstdagen en nog tot eind januari van het volgende jaar is in het museum Huize Keizer te Denekamp een expositie te zien over de vroegere bouw van een boerderij, zoals ook de titel van

de tentoonstelling is. Het materiaal dat gedeeltelijk afkomstig is van de Stichting Heemkunde Albergen bestaat uit foto's, tekeningen en maquettes, alsmede gereedschappen.

Hierbij is ook een interessante dia-serie. De expositie is georganiseerd door de Culturele Commissie van Denekamp. Tijdens de openingsuren van het museum is de expositie te bezichtigen. Bovendien zal op bepaalde zondagen het museum daarvoor ook geopend zijn; dit wordt nader bekend gemaakt in de kranten.

H.B.

NIEUWE AANWINSTEN

In de afgelopen periode is de bibliotheek met de volgende aanwinsten uitgebreid.

Rapport v.d. Commissie inzake gewestelijk elan voor Twente. nr.689

Klederdrachten in N.O.Twente. T.Hesselink-v.d.Riet.nr.690

Vernoemingsnamen.Robert Rente-naar. nr.691

Over bloemen en bijtjes(bijlage bij weekbl.Margriet. nr.692

Staring's almanak v.d. Twent-
sche landman 1890. nr.380

Opschrijfboekje + 1920 F.
Wiefferink. nr.381

Gids voor Denekamp en om-
streken. nr.382

Op Twentse rails.M.Meyerink.
nr. 383

Het Dinkel-waterschap.A.W.M.
Brandsma nr.384

De provincie, wat is dat ei-
genlijk. nr.385

Mensenwerk. milieu,milieu-
hygiëne en wat is dat. nr.386

Verhalen over vroeger. Cees
v.d. Kooy. nr. 387

Handleiding v.d. beoefening
van lokale en regionale ge-
schiedenis.W.Joppe Alberts;
A.G.v.d.Steur.nr. 388

'n Brood is ginnen stoeten.
Jozien Jobse van Putten.
nr.389

De bouw v.d. Twentse boerderij
M.L.M.Hesselink-v.d.Riet.
nr.390

Jaarboekje 1984-1985. Stich-
ting Hist.Kring Vasse Mander
Hezinghe. nr.233(2).

D.A-t.B.

VRIJWILLIGERS BEDANKT

In deze laatste aflevering van
1984 willen we ook onze vrij-
willigers via dit blad nog
eens hartelijk danken voor
zijn of haar inzet voor onze
Stichting Heemkunde Denekamp.
Zonder deze medewerking is
het zeker niet mogelijk de
Stichting actief draaiende te
houden.

Het bestuur hoopt ook het ko-
mende jaar weer op dezelfde
wijze een beroep te mogen
doen op u allen.

Overigens: vele handen maken
licht werk. Mocht u belang-
stelling hebben actief te
willen mee doen aan het heem-

kundewerk dan zijn daarvoor
wel mogelijkheden. U kunt daar-
voor altijd contact opnemen
met H.Boink (05413)2261. Ook
kunt u bij 't Heemhoes vragen.
Daar is de heer Den Ouden
meestal wel aanwezig om u
hierover het een en ander te
vertellen.

H.B.

CONTRIBUTIEBETALING

Bij dit Onderschoer ontvangt u
een acceptgirokaart waarmee u
de contributie over 1985 kunt
voldoen. De contributie is
voor 1985 gehandhaafd op 15
gulden minimaal. Meer mag na-
tuurlijk en is zelfs van har-
te welkom!

Want wat doet Heemkunde alle-
maal voor u?

1e vier maal per jaar wordt u
gratis 't Onderschoer toe-
gezonden.

2e het organiseren van voor-
en najaarsbijeenkomsten met
vertoningen van dia-klank-
beelden,lezingen enz.

3e een maal per jaar een ex-
cursie, in 1984 was dat
naar het Duitse Haren met
minimale buskosten enz.
voor de deelnemers.

4e het verzorgen van exposi-
ties; in 1984 waren dit er
zelfs twee (Denekamp rond
50 jaar geleden en Kribke
Kiekn).

5e aan de donateurs gratis
uitlening van boeken, en
het ter inzage geven van
diverse oude archiefstuk-
ken.

6e adviseren bij stamboomon-
derzoek enz.

Naar onze mening toch wel een
veelsoortige vorm van dienst-
verlening en niet te verge-
ten dat het meeste belangeloos
gebeurt voor vrijwilligers

in hun vrije tijd.

Tot slot: enkele donateurs/donatrices voldoen hun contributie door een machtiging aan de bank of giro. Het is ons niet mogelijk om te controleren welke donateurs wel of niet via een machtiging betalen. Zodoende ontvangt elke donateur/donatrice van ons een acceptgirokaart, maar mocht u op bovengenoemde wijze betalen dan hoeft u dus geen gebruik te maken van de acceptgirokaart.

Onze penningmeester hoopt in 1985 zoveel bijdragen aan contributies te kunnen innen dat "Onzen schoorsteen ok kan bliëvn braandn".

J.A.d.O.

KRIBKE KIEKN

Ruim een jaar geleden hebben we u er iets van verteld dat de werkgroep geschiedenis van plan was om eind 1984 een tentoonstelling te organiseren van kerstgroepen. Nou, dat is gelukt. Met bij het schrijven van dit stukje is de opening van deze tentoonstelling "Kribke Kiekn" achter de rug. Het koetshuis van het museum Huize Keizer was die vrijdagavond 30 november 1984 goed gevuld met genodigden. Na een welkomstwoord en toespraak door voorzitter Borg-

man kon men kijken naar een erg mooi dia-klankbeeld, dat bij iedereen goed in de smaak viel.

De tentoonstelling is opgebouwd door de werkgroepen geschiedenis en exposities van onze Stichting. Voor het dia-klankbeeld werd verder nog dankbare hulp van derden gekregen.

Alle medewerkers aan deze tentoonstelling willen we ook graag via dit blad nog eens hartelijk bedanken voor hun inzet.

Uit de reacties die we hebben vernomen mogen we aannemen dat de tentoonstelling goed overgekomen is.

H.B.

METELN - DENEKAMP

Zondagavond 2 december j.l. zijn enkele vertegenwoordigers van het Stichtingsbestuur van Heemkunde en de leden van de werkgroep Denekamp-Metelen op uitnodiging van de Heimatverein Metelen op bezoek geweest in Metelen om daar een Heimat-avond bij te wonen. Een bijeenkomst die heel sfeervol begon met "moos-ettn".

De avond stond dit keer in het teken van het plat-duuts. Ons is verzocht daaraan ook te willen meewerken, hetgeen we met genoegen hebben gedaan. In een serie vraaggesprekken werden verschillende mensen "geïnterviewd" over thema's als "schiedsmann", politiek, heemkunde en kleermaker-vroeger. Door ons medebestuurslid Ans Zekhuis werden enkele gedichten in Twents dialect voorgedragen, die voornamelijk afkomstig waren van mevr. E. Bos-Hermelink.

Tussendoor werden plat-duutse volksliederen gezongen. Al met al een prima bijeenkomst waarop je de mensen daar beter leert kennen. Dat is toch uiteindelijk ook de bedoeling. Er zijn dan ook weer verschillende afspraken gemaakt.

H.B.

DIA-AVOND DRIE GROENE VERENIGINGEN

Op maandagavond 12 november gaf de heer W.A.J. Nijhuis van onze werkgroep Flora en Fauna in Natura Docet een lezing over vogels.

De avond werd goed bezocht en plm. 35 personen genoten van werkelijk fantastische opnamen. Na een korte inleiding begon hij met de kleine vogels: zoals het winterkoninkje, mezen, en spechten, waaronder een prachtige opname van een zwarte specht voor het nestgat, waar drie jongen nieuwsgierig hun kop uit staken en ongeduldig op hun voer wachtten. Na de pauze, waarin koffie kon worden gedronken en gezellig kon worden gepraat, begon het tweede deel van de dia-serie. Nu kwamen de roofvogels aan de beurt. De heer Nijhuis heeft in de loop van de jaren een prachtige verzameling dia's bij elkaar gebracht en het was dan ook zeer de moeite waard deze avond te bezoeken. Dit was ook duidelijk aan de reacties van de bezoekers te merken. Zo kon je vogels eens van dichtbij bekijken, die je anders bijna nooit ziet. Na de voorstelling klonk er een hartelijk applaus en iedereen ging voldaan weer naar huis.

J.B.

WESTERVELDMÖL IN GEBRUIK

Zaterdagmiddag 8 december 1984 vond de opening plaats van de Westerveldmöl in Tilligte. Deze molen is door de Molenstichting Lattrop-Tilligte het afgelopen jaar gerestaureerd. De totale kosten beliepen f.630.000,- welk bedrag voor een groot deel bijeen werd gebracht door de gemeente Dene-kamp, Dienst Aanvullende Complementaire Werken, Stichting Leerling Bouwplaatsen, Provincie Overijssel en Europees Sociaal Fonds.

Voorheen was deze molen gedurende meer dan een eeuw eigendom van de familie Brunninkhuis, waarvan een zoon straks als vrijwillig molenaar de molen zal bedienen.

Hiermee is de gemeente Dene-kamp verschillende soorten molens rijk en wel de St. Nicolaasmolen, Singraven Water-

molens. Oortmanmolen te Latrop en de Westerveldmöl te Tilligte.

H.B.

MARIAKLOK

De toren van de St.Nicolaaskerk te Denekamp is eigendom van de burgerlijke gemeente. Ook de drie klokken in die toren. Een van die oude klokken is onherstelbaar beschadigd. Er zit namelijk een haarscheur in. Deskundigen hebben vastgesteld dat reparatie niet verstandig is. Daarom heeft de gemeente Denekamp besloten een nieuwe klok te laten gieten, die vrijwel gelijk wordt aan de beide andere klokken in de toren. De oude Mariaklok die uit 1436 dateert en gegoten is door ene Wilhelm zal dan uit de toren komen. Onze Stichting is o.m. gevraagd waar naar onze opvatting de klok het best een plek zou kunnen krijgen. De werkgroep geschiedenis is van mening dat de klok onder in de toren een plek zou moeten krijgen, waar deze dan een zodanige plaats zou moeten krijgen dat ze niet kwetsbaar, en toch zichtbaar is. De werkgroep is van mening dat de klok in de toren hoort te blijven, ze heeft daar al vijf-en-eenhalve eeuw een plaats gehad. Het bestuur deelt wel de mening dat de klok een plaats moet krijgen, die zo min mogelijk kwetsbaar is. Ook is het bestuur van mening dat de klok zichtbaar moet zijn, maar dan wel voor iedereen. En dat laatste is in de toren niet goed mogelijk, daar deze gewoonlijk gesloten is. Daarom en uit historische overwegingen is het bestuur van mening dat de oude Mariaklok een plaats zou

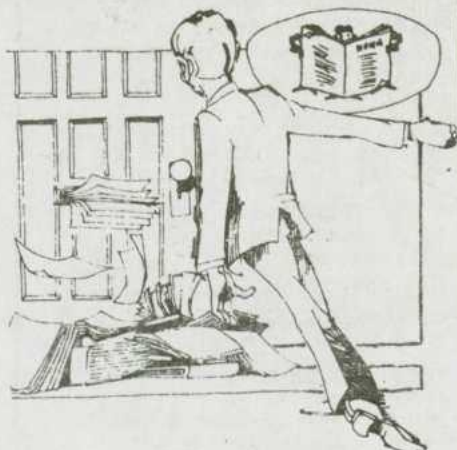
moeten krijgen in een klokkestoel, welke links op het pleintje naast de toren zou moeten worden opgesteld en waarvan de afmetingen in goede verhoudingen dienen te staan ten opzichte van de gehele omgeving. Het gemeentebestuur is inmiddels van het advies in kennis gesteld.

H.B.

UIT DE KRANT VAN NU

In het afgelopen kwartaal zijn uit de regionale kranten verschillende berichtjes voor u genoteerd. Deze artikelen zijn allemaal uitgeknipt en worden bewaard om te raadplegen.

De gebruikte afkortingen staan voor: Tw.C.: Twentsche Courant; Tub.: Dagblad Tubantia; Vizier: Vizier op Noord Oost Twente; Gezinsblad: Gezinsblad voor Oldenzaal en omgeving.

Bij graafwerkzaamheden op erve Kots in Lieveelde is een middel-eeuwse put blootgelegd. (Tw.C. 16-8-'84).

Onderhoud van kerkmonumenten Twente/Salland staat op de tocht. (Tw.C. 1-9-'84).

Landbouwers halen hogere opbrengst per hectare dan in 1983. (Tw.C. 7-9-'84).

Hoe oud zijn de Twentse klederdrachten. (Tub. 15-9-'84)

Cursussen amateur-historici. (Tub. 17-9-'84 en 12-11-'84; Tw.C. 10-9-'84).

In de volgende bladen werd aandacht geschonken aan de door de Stichting Heemkunde Denekamp georganiseerde expositie "Denekamp 50 jaar geleden". (D.W. 27-9-'84; Vizier 19-9-'84; Gezinsbl. 3-10-'84; Tub. 21 en 22-9-'84; Tw.C. 20 en 22-9-'84)

Heimatverein Metelen op bezoek in Denekamp. (Tw.C. 25-9-'84; D.W. 29-9-'84 en Vizier 3-10-'84).

Onderzoek naar historie van de Twentse boerderij door heem-

kundegroep Albergen (Tw.C. 25-9-'84).

Restaurateur ontfermt zich over orgel in de St. Nicolaaskerk. (Tw.C. 22-9-'84).

Burgemeesters van Denekamp, Nordhorn en Ootmarsum openen twee nieuwe groene grens overgangen bij Denekamp. (Tw. en Tub. 27-9-'84).

Gewest Twente verleden tijd per 1 oktober 1984. (Tub. 28-9-'84).

Breklenkampse veld wordt geschoond. (Tub. 4-10-'84).

Hengelo 40-jaar geleden één vuurzee (Tw.C. 3-10 en Tub. 6-10-'84).

Boeren zitten in de rats; overvloedige regenval knevelt landbouwers; Bodem te drassig, oogsten onmogelijk (Tub. 2-10 en Tw.C. 11-10-'84).

In de volgende bladen werd er geschreven over de tentoonstelling in Huize Keizer "Met de handen uit de voeten". (D.W. 4-10-'84; Vizier 3-10-'84; Tub. 25-9-'84 en 27-9-'84; Tw.C. 27-9-'84).

Historische speurtocht De Dree Marken; uitgebreid onderzoek naar veldnamen en boerderijen. (Tw.C. 5-10-'84).

Jaarboek Twente in Rijssen gepresenteerd. (Tub. en Tw.C. 17-10-'84; Vizier 24-10-'84).

Wat onze voorouders zoal op de dakpannen schreven. (Tub. 10-10-'84).

Landgoed Singraven wordt snel opgeknapt. (Tub. 12-10-'84 en Tw.C. 18-10-'84).

Bespreking van het boek over Twentse klederdrachten uitgegeven door de Heemkunde in Albergen. (Tub. 18-10-'84; Tw.C. 13-10-'84; 20-10-'84 en 22-10-'84).

Getuigschrift voor vrijwillige molenaars; examen werd afgelegd in de Oortman-molen te Lattrop. (Tub. 6-10-'84).

De rubriek "Vespertied" ging deze zaterdag over de jaarlijkse St. Gerardus processie in Overdinkel ("Weer of gin weer, wieg goat") Tw.C. 6-10-'84).

Vanaf 10-10-'84 schrijft mr. Weustink wekelijks een artikel in het Vizier over de titel "Over wegen, water en rails".

Historie Overijsselse landbouw toegankelijk; vanaf begin november is archief O.L.M. ondergebracht in het rijksarchief te Zwolle. (Tw.C. en Tub. 11-10-'84).

Vijftien Denekampers gehuldigd die op cultureel gebied iets gepresteerd hebben. (Tw.C. en Tub. 24-10-'84; D.W. 1-11-'84).

Eerste deel van Achterhoeks woordenboek gepresenteerd. (Tub. en Tw.C. 27-10-'84).

Twentes kleinste school (in Breklenkamp) met 10 kinderen mag blijven bestaan. (Tub. 25-10-'84).

In de navolgende bladen werd aandacht besteed aan het 50-

jarig bestaan van de Denekampse zangvereniging K.D.O. (Tw.C. 27-10-'84 en 5-11-'84) (D.W. 1-11; Vizier 7-11 en 24-10; Tub. 23-10 en 5-11-'84)

Nieuwe klok in de St. Nicolaaskerk. (Tub. en Tw.C. 30-10-'84).

Genealogie meer dan maken van stamboom; een artikel naar aanleiding van de oprichting van een regionale afdeling in Hengelo. (Tub. 1-11-'84).

1ste Exemplaar van het jaarboek Overijssel wordt op 12 november in Zwartsluis aangeboden aan de Commissaris v.d. Koningin in Overijssel. (Tw.C. 1-11-'84).

Broederen van Twente uitvoerig te boek gesteld. Een boek over de eerste Twentse dominees door Paul Abels (Tw.C. Tub. 3-11-'84).

Persoonlijkheden met een betoverend geluid; Jos Wintels over de klokken in de St. Nicolaaskerk in Denekamp. (Tub. 3-11-'84).

Salisch dorp ontdekt bij Colmschate (Tub. 6-11-'84).

Nieuwe wet biedt vogels meer bescherming (Tw.C. 7-11-'84).

De rubriek "te hooi en te gras" gaat deze keer over de Twentse landbouw eind vorige eeuw. (Tub. 12-11-'84).

Al 200 jaar "Nut van 't Algemeen" (te Oldenzaal) (Tw.C. 13-11-'84).

Presentatie boek over bouw van een Twentse boerderij (Albergen). (Tw.C. 10-11 en Tub. 16-11-'84).

Heemkunde en computer (onderwerp van een avond georganiseerd door de heemkunde Weerselo). (Tub. 13-11-'84).

Historie van Enschede in boek vastgelegd. (Vizier 7-11-en 21-11-'84).

H.J.A.

VOOR U, DOOR U

Deze rubriek is bedoeld als contactmogelijkheid met en voor onze lezers, waarbij met name gedacht is aan vragen, opmerkingen en suggesties. Daarnaast biedt deze rubriek de redactie ook de mogelijkheid vragen aan u te stellen.

De heer Booijsink uit Beuningen vertelde ons iets meer over twijgen die men vroeger onder het bed deed. Bij deze twijgen ging het om gabel of possel. De sterke geur hiervan verdreef dan het "ongemak".

Het "gat veur 'n toen trekkn" legde Booijsink zoveel uit als "met wearken oetschein". Als de mens het vroeger even zat was ging hij op de grond tegen de schutting of omheining van de tuin zitten. Men ging erbij zitten. "Toen" betekent dus schutting of omheining van een tuin. Bij de belegging van het Gelderse grensstadje Groenlo begin zeventiende eeuw door Prins Maurits schrijft deze ergens dat de "thuyn" gesloten is, waarmee wordt bedoeld "we hebben de grens in handen".

Aldus de heer Booijsink uit Beuningen (ov).

Dan ontvingen we van de heer Sterken Rzn. uit Den Hulst (ov) een interessante reactie op het artikel over de ruil der kerkelijke goederen in Denekamp dat stond in het vorige nummer en waarin o.m. ook de destijds predikant Van der Haar is genoemd.

Sterken: "In het artikel komen wij ook Ds. van der Haar tegen. Deze was van 1779 tot 1792 predikant te Staphorst. De "mannenbroeders" uit Denekamp hebben dus in die tijd een grote reis moeten ondernemen om een nieuwe leraar te krijgen. In een oud kerkboek lezen wij: "Ds. Petrus van der Haar vertrokken naar Denichem anders Denekamp onder de Eerw. Classis van Deventer." Ds. van der Haar had in Staphorst de strijd tussen patriotten en prinsgezinden meege maakt, terwijl dominee "zeer anti stadhoudersgezind" was. En het schijnt er niet altijd gezellig geweest te zijn als

wij in een oud doodboek lezen "doodgeschoten op Klaas Mulders dijk(weg) om de patriot-terij".

Ook de collega van Ds. van der Haar uit het kerkdorp IJhorst Ds. Brocades stond aan de zijde der patriotten en is later met enkele kerkeradsleden weggezuiverd.

Deze predikant Brocades begon later een handel in medicijnen en is zo de stichter geworden van de fabriek Brocades en Stheeman".

Tot zover de heer Sterken. Het is toch wel interessant dat men in andere plaatsen ook iets voor ons in Denekamp kan betekenen. Overigens doen wij dit ook. Als we iets ontdekken dat voor zusterverenigingen elders van belang kan zijn dan informeren wij hen hierover. Dit bevordert natuurlijk ook een goede verstandhouding tussen heemkundige verenigingen. En dat is erg belangrijk. We moeten ook buiten onze eigen plaats/gemeente blijven kijken!

Iets van andere aard las ik onlangs in een artikel over folklore dat J.B. Bernink in 1907 schreef in "De levende Natura". Daarin handelde het over het binden van stroobanden om de bomen. Dat deed men 's winters. Bernink had dit toen ook ergens gezien, maar wist er geen raad mee, kon het niet verklaren. Hij vroeg een oude vrouw, die buiten wasgoed ophing, waarop dit duidde....

De vrouw zei: "Och ja, dat möt men in Mirreweentersnacht jawal doon, de ground is hier zoa schroa, dat de boām anders in 't geheel nig dreagt".
Wie weet hiervan nog wat meer te vertellen? Of zijn er soms andere verklaringen?

Wist u dat het volgend jaar al weer 350 jaar geleden is, dat de kerkafscheiding in Denekamp een feit was en toen dus de Ned. Hervormde Kerk in Denekamp is ontstaan?
Komend jaar zullen we u hierover zeker wel het een en ander vertellen in onze serie over de kerkgeschiedenis van Denekamp.

Mede-redaktielid de heer Den Ouden schrijft nog het volgende. "Misschien is het u opgevallen dat het H. Hartbeeld, na vele jaren bij meester Bult aan de Ootmarsumsestr. te Denekamp in de tuin te hebben gestaan, weer op de oorspronkelijke plaats voor de Alexanderschool, staat.

Toen men het beeld jaren geleden wilde "opruimen" druiste dit wel zeer tegen het geweten in van degene die met dit werk werd belast. Deze man had namelijk vroeger als leerling van deze school -toen nog R.K. Jongensschool geheten- altijd één keer in de maand, samen met de klasgenoten en de meester voor het H. Hartbeeld gebeden zoals dat toen nog gebruik was bij deze school. Toen hij destijds dan ook bij meester Bult kwam of deze zich over het beeld wilde ontfemen, werd zijn verzoek ingewilligd. Nadat het beeld in eerste instantie achter het huis van meester Bult stond, kreeg het weldra een ereplaats in de tuin voor het huis. Nu meester Bult is verhuisd is het beeld weer op de oude plaats teruggekeerd."

Tenslotte: wie van de lezers kan iets vertellen over de uitdrukking "'n Hoesbreëf vergettn".

H.B.

LIJST VAN EMIGRANTEN 1847-1909

Hierna publiceren wij een lijst van mensen die in de periode 1847-1909 uit de gemeente Denekamp zijn vertrokken naar een ander land. Een overzicht van emigranten dus, dat is opgemaakt in 1909, nu 75 jaar geleden.

De gebruikte afkortingen staan voor: L=leeftijd; b.s.= burgerlijke staat (x=gehuwd; o= ongehuwd); k= kinderen; Dld.= Duitsland; N.Am.= Noord Amerika; Zd.Afr.= Zuid Afrika; N.Z. Nieuw Zeeland.

naam	l.	b.s.	k.	beroep	jaar	bestemming
Ankone, Johannes Antonius	37	x	2	landarbeider	1905	Nordhorn in Dld.
Bonke, Bernardus, Johannes	27	o	-	spekslager	1906	Nordhorn in Dld.
Brandehof, Gerardus	22	o	-	landbouwer	1847	N.Am.
Brandehof, Johannes	24	o	-	molenaar	1847	N.Am.
Bruns, Hermannes, Johannes	23	x	-	landbouwer	1903	Tilligte in Dld.
Cate, Gerrit ten	32	x	-	fabrieksarbeider	1904	Nordhorn in Dld.
Derksen, Johannes, Franciscus	24	x	2	fabrieksarbeider	1901	Nordhorn in Dld.
Diekel, Bernardus	36	x	2	schoenmaker	1847	N.Am.
Egbers, Dirk	45	x	7	landbouwer	1847	N.Am.
Engels, Gerhard, Hendrik	37	o	-	grondeigenaar	1878	Manawata in N.Z.
Gravel, Jan Berend	40	x	6	landbouwer	1847	N.Am.
Groeneveld, Johannes Hendrikus	24	o	-	landarbeider	1905	Nordhord in Dld.
Heerink, Gerardus	30	o	-	timmerman	1885	Michigan in N.Am.
Heideveld, Peter	23	o	-	timmermans knecht	1907	Salzbergen in Dld.
Helgenhorst, Johannes	35	x	1	kleermaker	1871	Baltimore in N.Am.
Snoink, Hermannes Hendrikus	18	o	-	kleermaker	1860	New York in N.Am.

Hilkes, Gerardus, Rudolph	23	o	-	koperslagers- knecht	1907	Nordhorn in Dld.
Horst, Frederik, Hendrik	24	o	-	metselaar	1905	Nordhorn in Dld.
Horstkamp, Geertruida	82	o	-	zonder	1904	Engden in Dld.
Keizer, Hendrikus	20	o	-	timmermansknecht	1907	Salzbergen in Dld.
Keupink, Johannes	40	x	-	bleeker	1903	Neuenhaus in Dld.
Kieboom, van den, Peter, Daniel	23	o	-	bakkersknecht	1905	Nordhorn in Dld.
Klaashuis, Johannes	42	x	4	landbouwer	1867	Cincinnati in N.Am.
Klaasse, Daniël	25	x	1	stoom katoenwever	1906	Nordhorn in Dld.
Koster, Heinrich	32	x	4	opperman	1908	Gronau in Dld.
Kuiper, Hendrikus	21	o	-	wagenmaker	1847	N.Am.
Kuipers, Jan, Hendrik	27	x	2	arbeider	1901	Nordhorn in Dld.
Kupers, Gezina (wed. Beyerink)	53	o	3	landbouwster	1881	Yowa in N.Am.
Lohman, Johan	20	o	-	fabrieksarbeider	1902	Nordhorn in Dld.
Lubbers, Johannes, Albertus	43	x	4	wagensmid	1847	N.Am.
Lunding, Hendrikus, Hermannus	20	o	-	fabrieksarbeider	1902	Nordhorn in Dld.
Meinders, Gezina	21	o	-	naaister	1847	N.Am.
Moeke, Willem	31	x	5	machinist	1904	Rheine in Dld.
Nauta, Herman	43	x	1	opperman	1905	Nordhorn in Dld.
Nolten, Willem, Petrus	28	o	-	landbouwer	1908	Engden in Dld.
Ottenhof, Jacobus, Hendrikus	25	o	-	metselaar	1905	Wesel in Dld.
Oude Hassink, Gerardus, Bernardus	26	o	-	landbouwer	1904	Gronau in Dld.
Oude Holtkamp, Bernardus	51	x	7	fabrieksarbeider	1901	Nordhorn in Dld.
Pikkemaat, Bernardus	26	o	-	schoenmaker	1888	Nederlands Indië
Rakers, Bernard	21	o	-	smidsknecht	1905	Esche in Dld.
Rakers, Geert	40	x	3	landbouwer	1902	Nordhorn in Dld.
Riekenink, Johannes	25	o	-	wever	1867	Cincinnati in N.Am.
Rikhof, Albertus, Johannes	22	o	-	landbouwer	1847	N.Am.
Rikhof, Johanna	22	o	-	naaister	1847	N.Am.
Rikhof, Joannes, Gerardus	19	o	-	kleermaker	1847	N.Am.
Rikhof, Johannes, Josephus	29	o	-	kleermaker	1847	N.Am.
Rondhuis, Hermannus	19	o	-	smid	1867	Cincinnati in N.Am.

Rondhuis, H.W.	21	o	-	wieldraaier	1866	Cincinnati in N.Am.
Rondhuis, Hendrikus Wilhelmus	22	o	-	smid	1867	Cincinnati in N.Am.
Rondhuis, Johannes	26	o	-	draaier	1867	Cincinnati in N.Am.
Scheffer, Pieter, Gerrit	36	x	3	broodbakker	1906	Nordhorn in Dld.
Schierhorn, Karel, Fredrik	57	x	2	metselaar	1901	Salzbergen in Dld.
Schulte, Gerard	19	o	-	winkelbediende	1883	Cincinnati in N.Am.
Schleiferboom, Berend, Jan	29	o	-	landbouwer	1904	Frensdorff in Dld.
Steenkamp, Berend	20	o	-	landbouwer	1888	Indiana in N.Am.
Teipe, Johan, Hendrik	24	o	-	landbouwer	1888	N.Am.
Thijen, Johannes, Hendrikus	15	o	-	zonder	1882	Tortwijn in Zd.Afr.
Thijen, Johan, Willem	51	x	3	winkelier	1885	Michigan in N.Am.
Tollhuisen, Johannes, Hendrikus	18	o	-	stoom katoenwevers-knecht	1908	Antwerpen in België
Veelders, Hendrik	40	x	5	fabrieksarbeider	1902	Nordhorn in Dld.
Veldkamp, Johannes	37	o	-	horlogemaker	1877	Cincinnati in N.Am.
Venhuis, Albertus, Gerardus	18	o	-	landarbeider	1905	Nordhorn in Dld.
Viskorf, Albert	26	o	-	varkensslager	1904	Borghorst in Dld.
Viskorf, Herman	27	x	-	winkelier	1903	Osnabrück in Dld.
Vos, Franciscus, Plechelmus	49	x	4	fabrieksarbeider	1901	Nordhorn in Dld.
Voshaar, Hendrikus, Oude	22	o	-	landarbeider	1905	Gronau in Dld.
Wassink, Antonij	22	o	-	boerenknecht	1884	Michigan in N.Am.
Westerik, Diderikus, Albertus	44	o	-	bakker	1885	Indiana in N.Am.

Westerik, Hendrik, Nicolaas	41	o	-	zonder	1885	Indiana in N.Am.
Wolberink, Heinrich	48	o	-	stoom katoenwevers- knecht	1908	Nordhorn in Dld.
Yland, Evert	24	o	-	wever en landbouwer	1847	N.Am.

Het zou best eens interessant zijn om na te gaan hoeveel van deze gezinnen, van deze personen nastammelingen hebben gekregen in het land van bestemming. Met name Noord Amerika is in dit verband de moeite waard om nader te bekijken. Wie heeft hiervoor belangstelling en wil daar eens verder induiken?

H.Boink.

ODE AAN EEN SPOORLIJN

Toen in 1903 de spoorverbinding Oldenzaal- Denekamp in gebruik werd genomen had men hiervan in Denekamp vanzelfsprekend eigenlijk wel bepaalde optimistische verwachtingen.

Meester Bernink bracht deze verwachtingen -hoewel misschien iets schertsend bedoeld- in 1902 onder woorden in een gedicht in dialect geschreven. We troffen dit dichtsel aan in het archief van het museum Natura Docet.

Niet alleen wordt er een visie op Denekamps toekomst gegeven, er wordt ook teruggeblikt in het verleden, zelfs tot het jaar 1101!

Ook worden in het gedicht enkele veldnamen, in het dorp zelf voorkomend, genoemd, zoals "Achter de hōw" en "Potmoat".

Een gedicht dat Bernink misschien "aan het papier toevertrouwde" in een vrij uurtje in een druk bezet leven.

"Ode aan een spoorlijn" zo zou men het ons inziens kunnen noemen.

Ons Denekamp, dat wot wat mans.
Nog 'n maond dree-veer, dan löpt nig meer.
Mer dan geet met 'n trem naor Oldenzel hen.

Jao en dan zoj es zeen
Twee, dree fabrieken van steen
Doar hey 't end nog nig van zeen
En dan hoeft ter geen geld meer leent
D'r wot dan ja genug verdeend
Doar 't groot en klein gebeent.

En dan onze Vereeniging tot Bev.v./t
Vrömdenverkeer
Wat zal dé brengen 'n lawaai en 'n plezeer
Wat 'n vooruitgang, og Heer og Heer
Want.....Zoo 'n vromde meneer!
Drinkt ja wal ne flessche beer!

Dan wordt ter café's bouwt roem en frisch
Woor 't altied lekker en nig zoo rokerig is.
De weg wordt verbeterd, achter de hōw en potmaat
En an gindsche kant van 't dorp
Komt de keien oet de stroat.

Wat is er dan van mooi an ons Dorpken te zeen?
Och, old heen mos weten van 't jaor 1101
Olde galgen en oalle huuze,
Kot an 't Kerkhof zoo 'k meen
En dat dat Binnenveld, de groote wiede hei,
Doar kan 't loopen dat vrōmde wilde grei,
En in 't kanaal kōnt ze visschen naor snook en slei.

Men alle gekheid op 'n stōkken
Ons dōrpken geet veuroet.
En wé nig helpen wil verbettern
Dé blif men stil in hoes.

Doar wordt wal anbegonnen,
Mer of 't ok wordt voltooid?
Wie wilt het beste hoppen!
Zonder anpakken, komt men der nooit!

B.

Januari 1902."

UIT DENEKAMPS KERKGESCHIEDENIS

In het vorige nummer van 't Onderschoer hebt u kunnen lezen hoe in 1809 de kerkenruil en de teruggave van de kerkelijke goederen in Denekamp tot stand kwamen.

Van ruil was in ons dorp echter geen sprake, omdat de hervormden de "kerkschuur", die vanaf 1770 de katholieken als kerk diende, niet geschikt vonden als bedehuis. Een van de redenen zal geweest zijn dat deze kerkschuur veel te groot was voor de kleine kudde zo'n 9 à 10 procent van de bevolking was hervormd). Of, zoals de toenmalige predikant Van de Haar in een rapport, dat hij zond aan de drost van Twente, het uitdrukte: de kerk die door de katholieken werd gebruikt was voor de hervormde eredienst niet "convenabel".

Daarop kregen de hervormden toestemming om de betreffende schuurkerk af te breken en de nog geschikte materialen te gebruiken voor de bouw van een nieuwe kerk. Op 1 januari 1810 kwam de schuurkerk ter beschikking van de hervormden en de dag erna begon men al met de afbraak. De katholieken hadden echter, buiten medeweten van de hervormden, een verzoek ingediend om het gebouw nog te mogen behouden totdat de uitbreiding van hun kerk gereed zou zijn. Volgens dominee Van de Haar zou dit verzoek ook zijn ingewilligd, als men niet zo spoedig met de afbraak zou zijn begonnen. De katholieken hebben op de een of andere manier nog wel getracht deze afbraak te voorkomen, maar deze pogingen hebben geen succes gehad.

De hervormden bouwden hun nieuwe kerk op eigen grond natuurlijk in "het Hofje, dat Van Laer lange jaren van de kerk had in huur gehad". Verder kreeg men toestemming om het hout, dat op de kerkelijke grond stond te gebruiken. Daarnaast kreeg men nog een subsidie van f.5000,-- uit 's lands kas.

Tot de kerk gereed was hield men de diensten in het parochiehuis. Op 9 december 1809 werd de kerk aanbesteed.

Er was niet één aannemer, maar er waren er drie. Het timmerwerk werd voor f.1395,-- aangenomen door Gerrit Hagels, het metselwerk door Derk Bloemkamp voor f.800,-- en het steenhouderswerk door J.W.Bergfeld voor f.200,-- De bouw van de kerk vergde een totaal bedrag van f.4740,-

Een toren kreeg de kerk direkt nog niet. Men gebruikte het geld liever om het Weerink-erf in bezit te krijgen of eigenlijk te behouden en daartoe moest de hervormde gemeente nog een bedrag van f.2500,-- betalen aan de katholieke parochie. In 1911 kwam het torentje er als-nog.

Op 27 oktober 1811 vond de inwijding van de nieuwe hervormde kerk plaats. Dat men wel wat materiaal uit de afgebroken katholieke kerkschuur heeft gebruikt bij de bouw bleek in 1878. In dat jaar bracht men namelijk een nieuw plafond aan en bij deze werkzaamheden vond timmerman E.Santvoort op de derde balk vanaf de preekstoel een opschrift dat vertaald in hedendaags Nederlands luidt: Door de bijzondere gunst van de Staten van het Vaderland gebouwd, met daarbij het jaartal 1770.

Omdat de in 1810 afgebroken schuurkerk in 1770 was gebouwd concludeerde men dat deze balk uit dit kerkhuis afkomstig moet zijn geweest.

De katholieken verzochten ten tijde van de overdracht reeds voor 1 januari 1810 te mogen "timmeren en breken". Dit verzoek werd ingewilligd, maar met de beperking dat de eredienst van de hervormden er niet door zou worden gestoord. Op de laatste dag van november, dus een maand vroeger dan het bevolen was, verlieten de hervormden de kerk en konden de katholieken daadwerkelijk breken en timmeren. Verbouwen maar vooral uitbreiden was wel nodig, want de binnen-afmetingen van de oude kerk waren ongeveer 18 bij 9 meter, terwijl de tot dan toe gebruikte schuurkerk een binnenafmeting had van 28 x 15½ meter. Dus ruim 2½ maal zo groot wat betreft de oppervlakte. Deze schuurkerk, in 1770 gebouwd, zal hoogstwaarschijnlijk niet zoveel groter zijn gebouwd, dan toen nodig was en tussen 1770 en 1810 zal ook het aantal parochianen wel wat zijn toegenomen. In 1770 telde de parochie + 1200 zielen. Al met al dus dringende redenen voor uitbreiding.

Op 1 juni 1809 vergaderden de boerrichters en zetters van de marken Noord Deurningen, Beuningen, Buurtschap Denekamp en dorp Denekamp en bij deze gelegenheid verklaarden ze dat de parochiekerk van Denekamp moest worden verbouwd en dat pastoor Peese alle mogelijkheden moest hebben om deze opdracht uit te voeren. Daartoe moest hij kerkmannen aanstellen, uit elke marke en het dorp naar evenredigheid en zijn goedvinden. Op 18 augustus 1809 benoemde de pastoor de kerkmannen die hem behulpzaam moesten zijn bij de uitbreiding, verbouw en inrichting van de kerk en om de nodige middelen ervoor te krijgen.

Daarvoor waren de namen van deze mensen reeds bekend gemaakt. Zodoende had men de gelegenheid om eventuele bezwaren in te dienen tegen de aangezochte personen. Bezwaren kwamen er echter niet binnen, zodat op 18 augustus 1809 de volgende personen als kerkmannen konden worden aangesteld: Herman Eekelhof uit Beuningen, Jans Ottink uit Noord Deurningen, N.H. Vlaspöhler uit de marke Denekamp, Jan Wintels uit Denekamp en Willem Koehorst uit Denekamp als ontvanger.

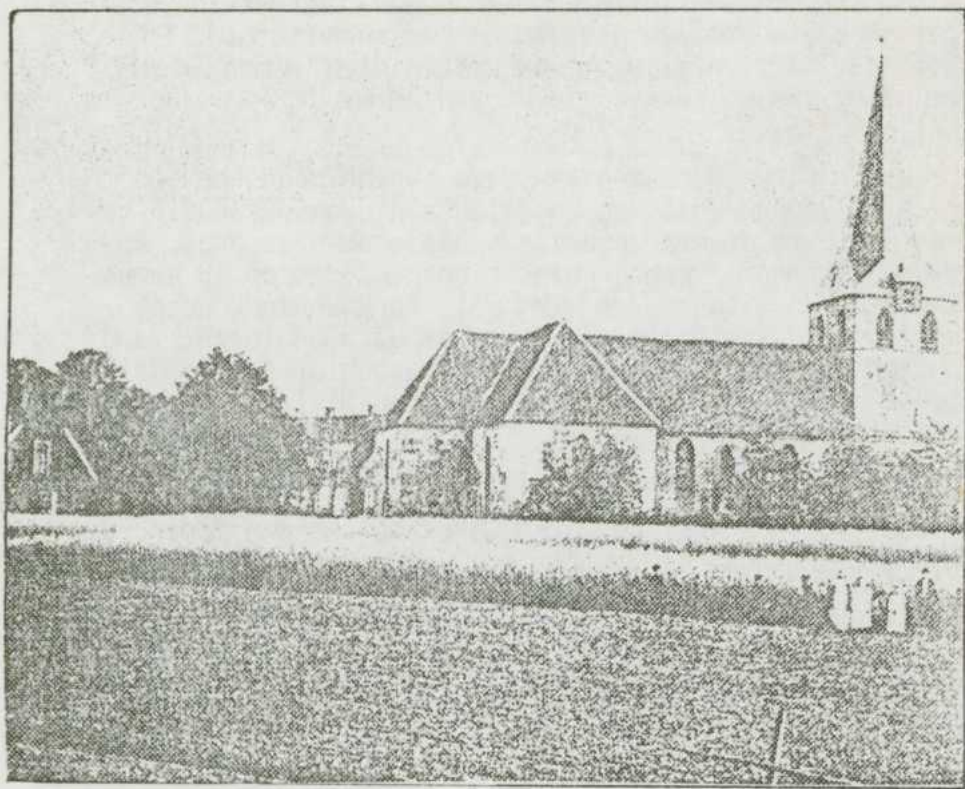
Bovendien werden op 14 april 1811 door pastoor Peese nog als kerkmannen aangesteld: H. Peese (de pastoor zelf), Lucas Elferink voor de marke Denekamp, Herman Eppink uit Noord Deurningen en Jan Onstede uit Beuningen.

Voor men met de uitbreiding begon moest eerst het koor, waarmee de kerk in de eerste helft van de 15e eeuw was vergroot, worden afgebroken. Want aan die kant, zo was besloten, zou de kerk worden vergroot met een transept met rechthoekig gesloten koor, zodat er een éénbeukige kruiskerk zou ontstaan.

Op 1 september 1813 werd het hoogste punt bereikt, zodat de vergrote kerk zeker niet voor 1814 in gebruik zal zijn genomen.

De bouwkosten hebben waarschijnlijk zo'n f. 20.000,-- bedragen. De som werd op diverse manieren bijeingebracht. Enkele kerkelijke bezittingen werden verkocht en oude materialen, die bij de afbraak van het voorste gedeelte vrij kwamen. Verder werden de banken verpacht, werd er geld geleend en tenslotte werd een lijstcollecte gehouden.

Deze collectelijsten zijn nog te vinden in het archief

St. Nicolaaskerk na de verbouwing
van 1810

van de St.Nicolaaskerk. Als we deze lijsten zo eens bekijken dan valt het op dat er zeer royaal werd gegeven, door arm en rijk, jong en oud, de waarde van het geld toen in aanmerking genomen.

Deze collectelijsten bestaan uit vier delen. Het eerste deel begint als volgt: "Lijst van Degene Die aan de Kerk beloofd en voldaan hebben ". Deze heeft betrekking op dorp en marke Denekamp, al staat het er niet bij. Op deze lijst komen onder andere de volgende namen en giften voor:

"B. Morsink f.3,--; Janna Weernink f.1,10; Jan Hilgenhorst f.3,--; Jan Sanders f.25,-; J.H.Oude Elferink f.6,--; Zij Vader en Moeder f.2,--; Den eerw. heer Pastor G.B.Pese f.50,- Den eerw. heer Pastoor f.63,--; Evert Schomaker f.7,--; Hermanus Peeze f.50,--; De maagd Swenne f.0,06 ; Jan Bekhuys f.4,--; B.Haafkes f.3,--; J.H.Benneker f.2,--; Augustinus Rakers f. 3,--; A. Keijzer f.100,--".

De totale opbrengst in dorp en marke Denekamp was f.937,11.

Boven het tweede deel staat : "Lijst van Noord Deurningen van Degene die beloofd en voldaan hebben".

Hier vinden we onder meer de volgende namen en giften:

"Herman Dekkers f.3,-- ; Gerrit Koehorst de schoolmeester f.10,--; Gerrit Nijhuys f.4,--; Zijn dochters f.4,-; Maria de maagd f.0,08; Gertruy de kleyne maagd f.0,09; G.J.Notzel f.2,--; G.H.Koehorst f.5,--; Maria de Kloppe f. 5,--; Maria Dubbelink maagd f.1,--; Aleid de maagd f.3,--; Herman Blokhuys f.4,--; Evert Tijjans f.2,12; Gerrit Dubbelman f.12,--".

In Noord Deurningen was de opbrengst f.797,15.

Boven het derde deel staat: "Collecte in de marke Beurningen tot opbouw der kerk die beloofd en voldaan hebben".

Met zoal de volgende namen en giften: "Hendrik Bekhuys f.25,--; Gertruy Bekhuys het klopje f.20,--; H.Oude Heerink f.4,--; Steffen Dierselhuys f.2,--; G.J.Groonman f.4,--; Jans Eppink f.2,--; G.J.Mijerink f.15,--; Herman Grooteholst f.20,--; Lambert de oude baas f.4,--

Meine Mensink het klopje f.5,19; Albert Blokhuis f.3,--
Swenne Damhuys f.1,--.

De opbrengst in Beuningen was f.279,13.

Boven de vierde lijst staat: "Hier volgen Degenen die hout hebben gegeven tot de kerk en ramens hebben gemaakt".

Hierop komen onder anderen de volgende namen voor:

"Lambertus Wintels Een Raam f.10,--; B.Koehorst Een Raam f.10,--; Evert Scholten Een Raam f.10,--; Jan Oltman drie Boomen f.20,--; A.Remerman 1 Boom f.7,--; Jan Ottenhof 1 Boom f.20,--; Jan Scholtenlinde 2 Boomen f.65,--; Jan Ousteede 3 Dennen f.10,--. "

Het totale bedrag aan bomen en ramen was f.323,-- en de gehele opbrengst van deze collecte was f.2338,19.

Hoe en waar de katholieken gekerkt hebben van 1 januari 1810 tot het gereedkomen van de verbouwde en vergrote kerk, dus zeker gedurende een periode van 4 à 5 jaar, is niet helemaal duidelijk.

In die tijd had men ook nog de beschikking over een zogenaamde biechtkapel. Dit was een rechthoekige ruimte van ongeveer 8 x 5½ m met zolder en dak. Vanuit de pastorie was deze biechtkapel van binnenuit te bereiken.

Pastorie en biechtkapel stonden aan de Wilhelminastraat, op de plaats waar nu het zustershuis staat (het voormalige ziekenhuis).

Misschien dat men in die jaren deze kapel heeft gebruikt voor de kerkdiensten en de kerk zelf, in zoverre de werkzaamheden het toelieten. Maar een behelpen zal het wel geweest zijn, 175 jaar geleden, door onze voorouders.

H. Asma.

ELFERINKSDIEK

In Berghum wordt momenteel hard gewerkt aan de totstandkoming van de aansluiting op de riolering. In 1928, dus 56 jaar geleden, werd hier ook hard gewerkt "aan de vooruitgang". Toen werd namelijk de Berghummerstraat, toen nog een zandweg, verhard.

Op een raadsvergadering van 10 maart 1927 werd door de Denekampse gemeenteraad reeds "in principe" besloten om tot verharding van deze weg over te gaan.....mits de belanghebbenden voor de helft in de kosten zouden bijdragen.

Het gedeelte dat verhard moest worden werd als volgt omschreven:

"1e: de weg loopende van Denekamp (Wilhelminastraat) over Elfermansdijk door Berchem langs het erve Haafkes tot het kruispunt met Bentheimerweg (of dijk) lengte plm. 1500 mtr.

2e: de zijtak van bovengenoemde weg, afslaande bij B. Oude Elferink, langs het erve Eppink (Schoenmaker) tot aan de grens der gemeente Losser, lengte plm. 300mtr.

Het raadslid Derkman stelde voor om de zijtak slechts te verharden onder voorwaarde dat Losser ook zou aansluiten. Deze zijtak bleef vooreerst echter onverhard.

De weg moest een breedte hebben van zes meter, waarvan het verharde gedeelte tweeënhalve meter zou bedragen.

Dat de belangstellenden, waarvan een groot gedeelte aanwonenden van de straat waren, wel voorstanders van de verharding waren, blijkt wel uit de intekenlijst die voor dit doel werd samengesteld. Hierop kwamen bedragen voor van 400 en 500 gulden. Toch wel flinke bedragen voor die tijd. Maar ook anderen, die misschien vaak van deze weg gebruik maakten, droegen bij, zoals A. Suskind (100 gulden), A. Dissel (500 gulden) en Wolterink (100 gulden). Zelfs pastoor Knuif tekende in voor 200 gulden. Het benodigde geld, dat bijgedragen moest worden, zal

er dan ook wel zijn gekomen. Want op de raadsvergadering van 17 februari 1928 is besloten om tot verharding over te gaan, waarbij kon worden geconstateerd dat de belanghebbenden aan de voorwaarden hadden voldaan.

In de notulen van b en w van Denekamp van 14 mei 1928 worden de inschrijvingen van de aanbesteding van de verharding gemeld. De hoogste inschrijver was B.J.Spitholt voor f.8300,-- de laagste was H.Eertman (Groot Agelo) voor f.4808,--. Op 26 mei 1928 besloot de raad aan Eertman de verharding (zonder bijlevering van materiaal) te gunnen. Het materiaal kostte totaal f.11.330,--. Het benodigde zand voor de ophoging van de weg haalde men van "Elferinksbearg". Naar men zegt werd voor de bouw van het gemeentehuis in 1921 ook zand van Elferinksbearg gebruikt. Misschien is door de geleidelijke afgraving hiervan, de naam "Elferinksbearg" door de tijd ook veranderd en is de nu nog gebruikte naam de "Zaandkoel" daarvoor in zwang gekomen. Als bijkomstigheid is nog te vermelden dat, naar men zegt, men het zand niet, zoals vroeger veel gebeurde, kon gebruiken als strooisel in o.a. de keuken, "omdat er zwam inzat".

Doordat de bestaande zandweg bij de verharding aanmerkelijk verbreed werd, moesten verschillende eigenaren van grond, aanliggend aan de weg, voor dit doel een gedeelte hiervan afstaan. Een ander punt was nog dat een gedeelte van de weg "Elferinksdiek" geheten, eigendom was van erve Elferman(Derkman). Zelfs stond er (15 meter ten N.W. van het huidige Mariakapelletje) een hek dat Derkman naar eigen goeddunken kon afsluiten. Deze was echter wel genegen deze eigen weg voor publiekelijk gebruik open te stellen, mits de eikebomen, die hieraan stonden, zijn eigendom zouden blijven en hij voor zijn aanliggende percelen niet zou worden aangeslagen voor een eventueel te heffen gemeentelijke wegenbelasting.

Dat de totstandkoming van de verharding van de weg niet zo maar voorbij is gegaan is op te maken uit de notulen van b en w van 17 september 1928. Er wordt dan besloten om de opening van de weg te laten plaatsvinden op zaterdag 22 september 1928, 's middags om vier uur, en daarbij uit te nodigen de leden van de raad, de hoofdopzichter en de opzichter van de Ned.Heidemij.

Dat de aanwonenden en belanghebbenden ook voldaan waren met de totstandgekome is op te maken uit het gedicht dat naar aanleiding hiervan is geschreven. Naar men zegt vond het feest plaats op het erve Elferman, waarvan dit gedicht ook afkomstig is.
Tot slot dan de tekst van het dichtsel.

"Feestvierende Genodigden

Eens was er breed moeras tusschen Dorp en Bergent
Waar eeuwen lang het water golfde, oostwaarts naar het
Goor,
Toen kwamen arme paters in pij en monnikskap
Bewoonden Hilgenhorst.
De wilde bodem werd ontgonnen
't Vee smulde in de maden,
't Koren golfde op 't land, waar eens heide was of 't
barre zand
Zij wierpen den eersten dam door lage zompen henen
Zoodat zij droogvoets de kapel op 't Scholtenkamp konden
betreden.
Maar Bergent groeide aan tot erven groots en rijk
Men wilde bij winterdag niet langer waden door het slyk.
En Elfermans familie legde den eersten dijk
Heel het achterland van Mekkelhorst en van de Haar
Zy konden ook by Dinkelvloed droogvoets en met elkaar
Den Denekamp bereiken in de ure van 't gevaar.
En Elferinks diek met spar en eik beplant
Was niet alleen een uitkomst, maar ook een sieraad voor
het land.
(Een stevig hek hield de kwaadwilligen tegen
Dit bleek voor plantsoen en weg te allen tijde een zegen)
Doch het modern verkeer liep vast op dezen dyk
De karren en de auto's zy raakten van de wys
Toen kwamen als van ouds byeen de buurtgenoten
De hoofden werden eensgezind en by elkaar gestoken
Het voordeel werd bepleit van enen harden weg
En na een lang beraad en geduldig overleg
Waarby veel toegevendheid gevraagd werd van genoden
Toen was het eindelijk voor elkaar: de weg zou er komen
En stenen werden aangevoerd per schip en wagen,
De bakens werden yverig in den grond geslagen.
De aardenbaan verbreed, Elferinksberg half afgegraven

De brokken steen gevleid, gewalst, voorzien van nieuwe lagen

Zo groeide allengs de straat, tot vreugde van die 't zagen.

Dat nu de klokken luiden over onze landen

Bergum en Dorp, die zyn verbonden met elkander

Het biervat sla men stuk en drinke het nat by stroomen

De harmonika vliege uit en in elkaar, dat blydschap U doorstroome.

Want al leek het eerst een heele toer,

De eendrachtigheid van Raad en Boer

en Burger met aan 't hoofd de vlotte Burgemeester

Zy hebben hier een nieuwe straat geweven,

In het wegennet, dat de gemeente gaat doorsnyden.

Laat nu de winter vry zyn wateren aan doen stroomen

Gerust over 't oude Dinkelbed zooals weleer

Zy zullen niet meer keren de stroomen van 't verkeer

Die naar en van deez. buurtschap komen

Wy hoeven zelfs geen wyle meer te schromen

Dat zy ontwrichten het auto- en fietsverkeer

Nu Elferinksdiek is om en uitgebouwd tot Bergumerstraat

Dit danken wy allen hier aanwezig en aan den Raad".

J.A.den Ouden.

Bomen

Ons milieu dreigt ziek te raken

Moedeloos als het is van allerlei zaken

Aan ons de plicht dit te voorkomen

En zorgen voor onze bomen.

Het mag dan soms lijken

Dat de bomen ten hemel prijken

Wij kunnen alom beter weten

Vele ervan zijn versleten.

Ze zijn het prijken meer dan moe

En willen graag wat minder: maar hoe?

Een vraag, die de mens soms zó bezighoudt

Dat ze meedogenloos denkt: 't is maar brandhout!

WIJKVERPLEEGSTER OP HET PLATTELAND

(5)

Vandaag neem ik jullie even mee de boer op. En wat het wordt dat zien we wel.

Mijn patiënten waren allen weer op de been, daarom kon ik nu eens even die mensen bezoeken waarmee ik nog geen kennis had gemaakt. We hadden geluk, het was een mooie zonnige morgen en mijn zuster Ger kon er ook nog eens van genieten. Ik nam wel een paar stukjes leverworst mee, want haast iedere boer had op zijn erf "nen Pollo of nen Karo".

Wij waren nog maar bij de eerste boerderij of daar kwam al een hond, een slimmerik, "nen sliepset", op ons af. Ik smiet hem van verre het stuk worst toe; toen keek hij ons niet meer aan. "Dat had je goed bedacht", zei mijn zuster.

En zo kwam er weer een boerderij in zicht in "n Zoekerhook". Iedere boer heeft een huisnaam. Dit was "'n Tuffelkönning". In die omgeving was een man aan het ploegen, die er bijna mee klaar was. Toen wij bij hem stopten vroegen we hem of het voor vandaag afgelopen was. "O nee, noe begint t weark pas", zei hij. "En wat zin iejleu à vroom op n pad". "Ja", zei ik hem, "wij hebben een snipperdag en nu gaan we naar "n Huunborg", nog iets familie van ons". "En ik wil ees luk koffie drekn", zei de boer, "goat meer met dan drink iejleu ok n köpkn". "Och wij komen straks op de terugweg wel even langs", antwoordden wij. Hij ging naar huis en wij naar zijn land, want daar had ik iets zien liggen dat glinsterde. Dichterbij gekomen, zagen we dat het mooie witte stenen waren. Wat verder zag ik een grote cocosnoot. Ik riep mijn zuster. "Kom eens gauw kijken, geen boom in de buurt en toch een cocosnoot". Toen ik die noot opnam zag ik dat het een urn was. Ik keek er in en zag er as in en allemaal kleine botjes bruin en lichtbruin. We vonden het eerst griezelig zo in de buurt van "n Huunborg". Ik zette de urn in de ploegvoor en we dach-

ten nog meer te vinden, maar dat deden wij niet.
"Weet je wat we doen, morgen er bijtijds naar toe met een wichelroede, misschien vinden we nog wel meer", zei ik waarna we toen maar gingen koffiedrinken bij de boer. De boerin vond het mooi, dat we even binnen waren gekomen. Het waren hele vrome hartelijke mensen. We praten overall over, maar we vertelden niet dat wij een van die oudheden op het land hadden gevonden.

Nadat we uitgepraat waren en hen bedankt hadden voor het lekkere bakje koffie, gingen we weer weg. We namen nu een andere binnenweg met een mooi fietspad. We hadden besloten nu maar direkt terug te gaan naar de plek van de vondst en namen de urn mee. Wij voelden ons net een paar archeologen.

Nog geen vijf minuten later vloog in volle vlucht een kip precies tegen mijn voorwiel. Ik riep nog wel kss...kss.. maar dat hielp niet meer, het was al gebeurd. Nog eenmaal sloeg ze even met haar vleugels en dan lag ze dood naast mijn voorwiel.

Wat moeten we nu, dacht ik....Het was net tegenover een boerderij. Ik er naar toe en zou zeggen dat een van hun kippen tegen een auto was gevlogen en dood op de weg lag. Dit gebeurde.

Ik de deel op, waar de vrouw bezig was met het vee.

"Hanna ik wou u even vertellen dat een van uw kippen daar dood op de weg ligt, omdat ze onder een auto terecht is gekomen", zei ik.

"O jakkes", riep ze, "wiej hebt á zo drok en noe mör ik dee ok nog in de grond stoppn". "Och, Hanna", zei ik toen, "t is alleen maar de kop, die geraakt is, de rest kunt u wel opeten." Waarop zei antwoordde: "O gat, o gat, dat doow ja nich, á zów ok nooit zalig wördn". "Hanna", zei ik, "ik neem haar wel mee, geeft u mij maar een oude courant, daar rol ik die kip wel in".

"A'j dat wilt doon, wa geern, nemt meer met". Daarna bond ik de kip achter op de bagagedrager van mijn fiets. "Mooi", riep Ger, "dit fietspad nemen we nog wel een keer, misschien lukt het nog eens".

Toen gauw naar huis, waar de kip dadelijk geplukt werd en in de koude kelder werd gelegd. Het was een kanjer van een kip, waaraan wij wel enige dagen wat zouden hebben. Onze vrije dag was al vol bijzondere dingen be-

gonnen. En de dag was nog niet ten einde.

De urn zette ik voor de kachel op de grond, want Ger wou die niet op de schoorsteen hebben staan met die grote man er in. Ik was nooit bang geweest voor een man, maar vond het, nu zei het gezegd had, ook iets om zo gauw mogelijk naar Enschede te brengen. Even stond ik voor het raam te kijken en zag daar een meisje aankomen met een bloot been; haar voet zat gepakt in een bonte geblokte handdoek.

Die kijkt op ons aan, daar is wat mee gebeurd, die is vóór mij, dacht ik.

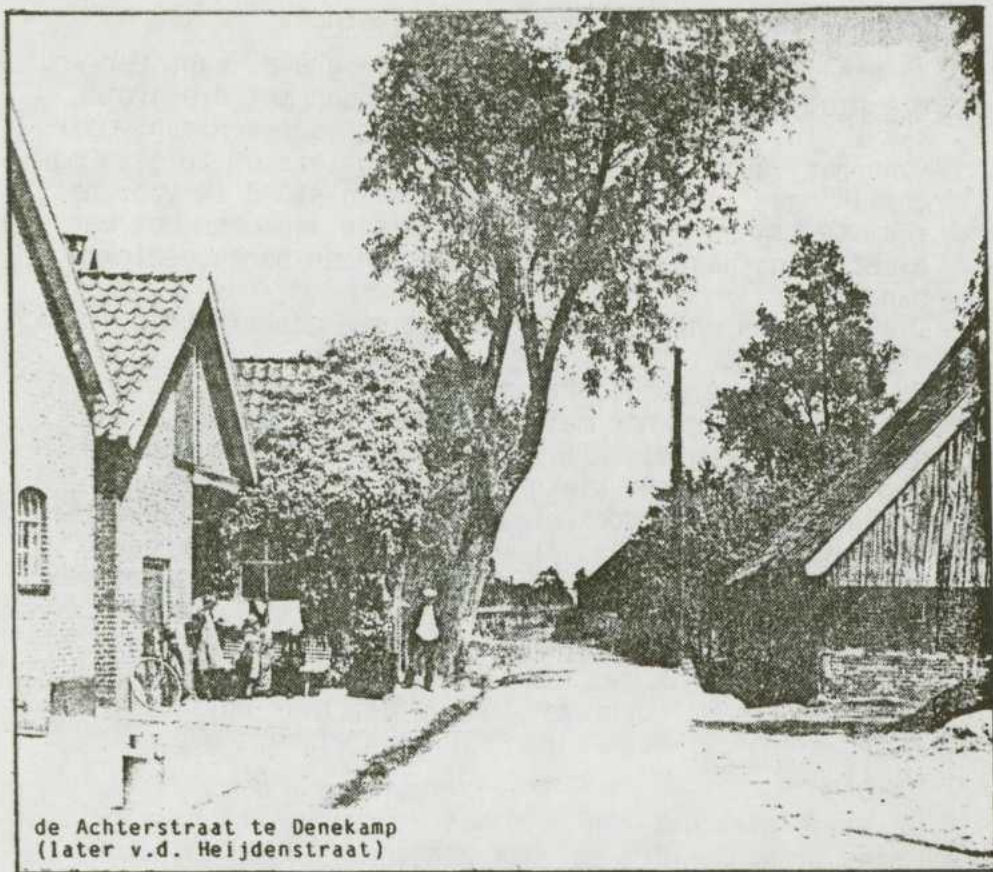
En nog voor ze gebeld had deed ik de deur al open.

Strompelend kwam het meisje binnen, ging in een stoel zitten en vroeg mij: "O, zuster wi'j miej nich efn noa n grootn tei (teen) kiekn, dee döt mie onwies zeer."

Ik deed die bonte doek er af en zag daar een blauwe teen die erg gezwollen was. "Hoe heb je dät toch gekregen?" vroeg ik. "Dat za'k oew efn vertelln. Ik wol de kat veur t gat stoatn, dee beij n emmer vol melk zat. Meer too he'k nich de kat.....meer.... n zul (dorpel)raakt en zô is t gebeurd". Ik zei haar dat de teen zeker gekneusd, of misschien wel gebroken was en dat haar huisarts er beter even naar kon kijken. Ik mocht immers geen diagnose stellen.

Ze wilde niet dat een auto haar terug bracht naar huis. "Niks dr van", riep ze, "ik zin op de fiets komn en goa er ok weer op noa hoes". Daar kon ik niet tegen praten en liet haar, nadat ze bij ons een kop thee had gedronken, weer op huis aan fietsen met de belofte dat ik de andere morgen welkwam om te horen hoe het gaat en wat de dokter ervan gezegd heeft.

Die andere morgen hoorde ik wel dat ze er drie weken mee moest zitten. De kat ging vrij uit, die mankeerde niets. Die had geluk gehad. Het was wel een bijzondere morgen, en de middag kwam ook nog. En wij moesten nog met die urn op pad naar het museum in Enschede. Dit was een dag vol spanning en afwisseling in het voorjaar van 1933.

KERST/ OUD EN NIEUW/VROEGER

Vroeger wil in dit geval zeggen, de jaren rond 1930. Het grote verschil wat betreft de viering van bovenstaande feesten toen en nu, is ongetwijfeld dat, vooral het kerstfeest, een meer huiselijk en intiem feest was dan in onze dagen.

De dag voor kerstmis werd gewoonlijk nog de gehele dag gewerkt. Tenzij zo'n dag op een zaterdag of zondag viel. Snipper- of vakantiedagen kende men in die dagen niet of nauwelijks. Winkeliers, bakkers, slagers, kappers en niet te vergeten de boeren hadden het nog extra druk voor zulke feestdagen.

Met het beieren van de klokken in de vooravond begon Denekamp in de kerststemming te komen. Vóór de biechtstoelen in de St. Nicolaaskerk zaten dan meestal nog vele rijen mensen, die tot het laatst gewacht hadden met biechten, ondanks de oproepen enkele zondagen ervoor vanaf de preekstoel, om toch vooral op tijd te komen biechten. In de kerken van Lattrop en Tilligte zal het waarschijnlijk niet veel anders geweest zijn.

De klokkenluiders moesten in de kerstnacht al vroeg hun bed uit, want om 3 uur 's nachts werd er al weer gebeierd. Dat vroege beieren, zo vertelt men, gebeurde om de mensen te wekken, die ver van de kerk woonden, zodat ze op tijd in de nachtmis konden zijn, die om 5 uur begon. In de omstreken van Denekamp was het vroeger de gewoonte om in de kerstnacht lopende naar de kerk te gaan. Tenminste in sommige buurtschappen, in andere echter weer niet.

Mensen die zó ver van de kerk woonden, dat ze twee uur nodig hadden om zich gereed te maken en om naar de kerk te lopen zullen hoogstwaarschijnlijk het beieren thuis niet gehoord kunnen hebben. Ze zullen er zeker niet wakker van geworden zijn.

Zoals gezegd, de nachtmis begon om 5 uur en na de nachtmis werden er nog twee missen gelezen. Ook in de andere

twee diensten werden telkens drie missen gelezen. Omstreeks zeven uur was de kerk uit en gingen de mensen naar huis. Daar was de tafel meestal gedekt, compleet met krentenbrood, bloed- en leverworst of balkenbrei.

De protestantse Denekampers kwamen niet zo vroeg uit bed. Want hun kerkdienst begon pas om 10 uur en zoals we in de hervormde kerkbode van december 1934 lazen, leidde ds. Steenbeek deze dienst en zong toen het grote koor van de hervormde zangvereniging K.D.O., onder leiding van G.Reijnders, hoofd van de hervormde school te Ootmarsum, enkele kerstliederen. Verder stond in datzelfde blaadje: "De kerkeraad heeft besloten te beginnen met den eersten kerstdag, wederom een autobus te doen rijden van en naar de grens. Vertrektijd half tien van de grens. De prijs heen en terug is 15 cent. Zij die met de bus zijn gekomen worden op vertoon van hun kaartje aan den koster vrijgesteld van het betalen van een dubbeltje plaatsengeld. Zij kunnen dus zonder dubbeltje een goede plaats krijgen. In samenwerking met den kerkeraad besloot de kerkvoogdij bovengenoemde ontheffing te verlenen aan hen die met de bus ter kerke komen en dit door hun kaartje kunnen aantonen".

In 1936 was er op vrijdag 25 december 's middags om 7 uur een kerstspel met medewerking van de hervormde zangvereniging en kinderkoor in het gebouw Irene, terwijl er op zaterdag 26 december, dus op de Tweede Kerstdag, in hetzelfde gebouw na de middag om 5 uur een kerstfeestviering was met de kinderen van de zondagschool (met deurcollecte).

Katholieke Denekampers die uiteraard niet allemaal naar de nachtmis konden, gingen ook om 8 uur of om 10 uur naar de kerk om zo hun kerstmis te beginnen.

Als het echt koud was en het flink vroor was een verblijf van ongeveer twee uren in de toen nog totaal onverwarmde St.Nicolaaskerk lang geen pretje. Op zulke dagen waren de ramen wit uitgeslagen en het water in de ampullen, die in de mis werden gebruikt, was wel eens bevroren.

Thuis, tijdens de middagmaaltijd, kwam vaak het zelfgemeste konijn, een kalkoen, haan of kip op tafel. Na de middag kon men om 3 uur nog naar de Vespers of het lof en na deze dienst, maar ook op de Tweede Kerstdag,

gingen ouders met hun jongere kinderen naar de kerk om het "Kribke te bekiekn" en om het hoofd van de "knik-engel" in beweging te brengen door er een geldstuk in te werpen.

Ook gingen de kinderen wel op stap om bij vriendjes, opa of oma of bij andere familie de kerststal te bewonderen. In katholieke gezinnen trof men in die tijd weinig of geen kerstbomen aan. Daags voor Kerstmis werd de kerststal van de zolder gehaald, zo nodig weer wat opgelapt. Beeldjes die hoofden of ledematen waren kwijtgeraakt werden nog weer eens gelijmd en dan kreeg het geheel, samen met het al eerder verzamelde mos, een ereplaats in vele huiskamers.

Uitgaan was er niet bij op de Eerste Kerstdag. Wel op de Tweede Kerstdag, dan ging men op familiebezoek en waren er in Concordia en Irene vaak toneelvoorstellingen of iets dergelijks.

Buitenaf kon men de midwinterhoorn zijn klanken horen rondstrooien over de al dan niet besneeuwde en bevroren akkers en velden. Binnen probeerde groot en klein om een zo goed mogelijk plaatsje te krijgen in de buurt van de brandende kachel.

De meeste huizen waren nogal tochtig en centrale verwarming was in die tijd een voor velen onbetaalbare luxe. Ook de radio ontbrak toen nog in de meeste gezinnen en van televisie had men hoogstens iets gelezen.

In de kerk van Tilligte werd in de kerstnacht van 1929 voor de eerste keer het elektrisch licht ontstoken. Voor die tijd gebruikte men petroleumlampen, die in de zijbeuken hingen en omhoog en omlaag konden worden getrokken. Op hoge feestdagen brandden er kaarsen op de koperen kroon midden in de kerk.

Met Kerstmis wensten de misdienaars de pastoor (Weller) een zalig kerstfeest en kregen dan elk een dubbeltje uit een doos waarmee de huishoudster kwam aandragen.

De hervormde Denekampers konden beide kerstdagen 's avonds terecht in het Irenegebouw want, zo lezen we in de hervormde kerkbode van december 1934: "Op beide kerstdagen zal "Irene" van half acht tot tien uur des avonds open zijn, om deze avonden in gepaste ontspanning en gezellig samenzijn door te brengen. Evenals verleden jaar ontvingen we van Mr.W.F.J.Laan (van

Singraven) een kleinen dennenboom voor Irene. We hopen dezen te versieren en van kaarsen te voorzien. Gaarne zagen we dat we met het oog op de onkosten, hieraan verbonden, door 'n beetje extra-vertering aan het buffet de onkosten te helpen bestrijden."

In die tijd tussen kerstmis en nieuwjaar hadden de schoolkinderen evenals nu vakantie en konden zich dan (soms) uitleven in de sneeuw of op de bevroren plassen, sloten of op de ijsbaan.

Op oudejaarsdag moesten er olieballen worden gebakken of "nijjaorskookns". De kinderen kregen een paar centen om "petreunkes" te kopen en als het oude klapperpistooltje of geweer van de vorige oud-jaar was zoekgeraakt of versleten was, moest ook dat nog worden aangeschaft.

De wat oudere jongens haalden bij de fietsenmaker carbid, scharrelden een bus of busje op met een inliggend deksel, boorden een gaatje in de bodem en als ze dan nog aan een doosje lucifers konden komen, kon het feest beginnen.

Het carbid dat bij de fietsenmakers vroeger te koop was, was wat fijner en korreliger dan dat, wat de smeden gebruikten. Het werd gebruikt in de fietslantaarns, want de elektrische dynamo kwam in die jaren pas op. Een tweede voordeel van het carbid van de fietsenmaker was, dat het te koop was in busjes van een pond en dat deze busjes ook nog geschikt waren om er mee te knallen.

Door de weer wat ouderen werd de melkbus voor dat doel gebruikt. Vuurwerk, zoals in onze dagen, zag men in die tijd niet op oudejaarsavond.

Op deze avond kon men met het beieren niet al te vroeg beginnen vanwege de oudejaarsavonddienst die om 18.00 uur begon in de hervormde kerk. In die dienst werd ge-collecteerd voor "emeriti en weduwen". Een pensioensvoorziening voor oude rustende dominees was er in die tijd nog niet of nauwelijks. Het opblijven tot 12.00 uur 's nachts gebeurde in die tijd lang niet zo massaal als tegenwoordig en voor kinderen was het helemaal een uitzondering.

De godsdienstoefeningen op de nieuwjaarsmorgen waren in beide Denekampse kerken als op zondag en werden ook even druk bezocht.

Na de middag en 's avonds werden bezoeken afgelegd bij familie, buren en kennissen, waarbij een borrel, boerenjongens of wat anders werd geschonken.

's Avonds waren er meestal nog toneeluitvoeringen e.d. in Concordia of het Irene-gebouw. En dan waren de feesten voorlopig weer achter de rug. De volgende dag begon weer het normale leven met de arbeid thuis, in de fabriek of op de boerderij.

De postbodes vormden hierbij een uitzondering. Want de post werd ook op de 1ste januari bezorgd. Het is in deze tijd haast niet meer voorstelbaar, maar op de nieuwjaarsmorgen gleden de kaarten met nieuwjaarswensen door de brievenbussen, terwijl de post op de avond ervoor gesorteerd moest worden.

Ook op de Tweede Kerstdag maakten de postbodes hun rondes en niet alleen in het dorp, maar ook buitenaf tot in Lattrop, Tilligte en Breklenkamp toe kwamen de bodes. Op de nieuwjaarsdag werd hen tijdens de werkzaamheden op diverse plaatsen het een en ander aangeboden. Of alle poststukken, vooral later op de dag, in de juiste bussen gledenis de vraag.....

- Bronnen:- Kerkarchieven van de Katholieke en van de Nederlandse Hervormde kerk van Denekamp;
- "700 jaar kerkelijk leven in Denekamp"(1977 Heemkunde Denekamp).

H.Asma.

Een oudvaderlandsch Gebruik...

Het is een oud-vaderlandsch gebruik voor Oudejaarsavond olieballen, beignets of sneeuwballen te bakken. Doe het dit jaar met Saladine, de fijnste Slaolie die U nemen kunt, volgens onderstaand recept en Oudejaarsavond wordt Smulavond.

Oliebollen Recept

1/2 pond bloem, 35 gram gist, 1 ei, 2 1/4 d.L. melk, (1 1/2 ons sukade, krenten, rozijnen), 1 eetlepel suiker, 1 theelepel zout. 25 olieballen. De gist met een weinig warme melk aanmaken. Daarna het deeg met de rest van de melk en 1/2 pond bloem mengen. Het gistdeegje erdoor werken en dan eerst het zout en ei doorkloppen. Laten rijzen op een warme plaats en doorslaan, tevens sukade, krenten en rozijnen toevoegen. In 25 stukjes deelen, opbollen en op een met meel bestrooide plank leggen. Nogmaals flink laten rijzen en in middelmatig hete Saladine bakken, ongeveer 8 minuten. Daarna wentelen in suiker, vermengd met kaneel.

2^e AFDEELING.

N° 11550/7798

ZWOLLE, den 28 December 1926

ONDERWERP:

*Opheffing
Ootmarsum-Denekamp
1 Bijlage*

Men wordt verzocht bij de aushaling van
dien brief, dopstekening, No. en
Afdeling nauwkeurig te vermelden.

*Bij het hierbijgaande
schrijven van 22 November j.l. nr. 94/1 verzocht de
Burgemeester van deze gemeente ons College de ver-
eeniging van de gemeenten Denekamp en Ootmarsum
tot één gemeente in overweging te willen nemen.*

*Ontrent dit denkbeeld hebben wij de adviezen
ingewonnen van de gemeentebesturen van Denekamp
en Ootmarsum. Het College van Burgemeester en
Wethouders van deze gemeente kan zich, blijkens
zijn advies, geheel met de stichting en den inhoud
van het schrijven van Heeren Burgemeester vereni-
gen. Het gemeentebestuur van Ootmarsum verzocht
ons daarentegen aan het desbetreffende voorstel geen
verder gevolg te willen geven, terwijl het ons voorts
mededeelde, dat de Raad van zijne gemeente, die*

met
Uit: gemeentearchief Denekamp
(brief gericht aan de ge-
meenteraad van Denekamp).

BURGEMEESTER WYNIA

(4 - SLOT)

stroomvoorziening

Op 1 januari 1923 ging het elektriciteitsbedrijf in Denekamp van start en begon de elektrifikatie. De stroom werd afgenomen van de IJsselcentrale. Een jaar later konden al vele straten van elektrisch licht worden voorzien; met name de Oldenzaalsestraat de Brinkstraat, Ootmarsumsestraat en de Wilhelminastraat. De buurtschap Noord Deurningen kreeg in 1926 elektrische stroom, terwijl in 1929 Tilligte en Lattrop volgden. Dat in 1930 het verderaf gelegen Agelo al aan de beurt kon komen was voornamelijk een gevolg van het in dat jaar daar geplaatste luchtvaart-route-licht voor de vlieglijn Amsterdam-Hannover. In datzelfde jaar kon toen ook Nutter nog worden aangesloten. Oud Ootmarsum volgde een jaar later. In 1931 kregen Berghum en Breklenkamp stroom. Hiermee was de gehele gemeente op het elektriciteitsnet aangesloten. Gelijk werd echter ook al begonnen de eerste ondergrondse elektriciteitsleidingen te leggen. In 1931 was dit in Denekamp-dorp al ter hand genomen. Precies vijftig jaar later zou de laatste bovengrondse leiding in de gehele gemeente verkabeld zijn.

Hoe burgemeester Wynia bepaalde problemen met mensen kon aanpakken spreekt uit het volgende.

Toen de aanleg van de elektriciteit in Lattrop ter sprake kwam moest er eerst gepeild worden hoe de belangstelling daarvoor was; er moest met name over de tarieven worden gesproken.

Het was Wynia bekend dat de oude Stokke altijd tegen bepaalde dingen was. Op een informatiebijeenkomst in Lattrop waar met name over de tarieven werd gesproken bedacht Wynia: "Er is nog een probleem; de boerderij van Stokke kan niet worden aangesloten; deze ligt te ver weg". Toen had men Stokke moeten horen; hij, een van de grootste boeren, zou geen elektriciteit kunnen krijgen..... Hiermee had de burgemeester het al gewonnen.

samenvoeging Ootmarsum-Denekamp

De samenvoeging van de gemeenten Ootmarsum en Denekamp was -ook toen al- niet nieuw. Nog tijdens het laatste jaar van de ambtsperiode van burgemeester Wynia's voorganger, Hoogklimmer, was dit uitvoerig aan de orde geweest.

Voorjaar 1927 kwam deze materie wederom in de gemeenteraad van Denekamp aan de orde als gevolg van een op 22 november 1926 door burgemeester Wynia aan

Gedeputeerde Staten van Overijssel daarover geschreven brief. Wynia haalde onder meer aan dat de burgemeester van Ootmarsum om eervol ontslag had gevraagd en vroeg zich af of de tijd niet rijp was de beide gemeenten samen te voegen. Denekamp had 6800 inwoners en het geheel binnen de gemeente Denekamp gelegen Ootmarsum slechts 1500. In de eerste plaats zou dit in het belang van Ootmarsum zijn, vooral uit belastingoogpunt.

Een krachtige plattelandsgemeente zou beter de maatregelen kunnen nemen, die de gemeentelijke huishouding nodig had, waarbij Wynia opmerkte dat ook de eisen, die aan de gemeente-administratie gesteld werden, steeds zwaarder werden. Vooral de kleine gemeenten dienden zich steeds meer in te spannen om daaraan te kunnen voldoen. Met dit laatste volgde Wynia overigens wel de toen al heersende zienswijze van de regering.

In een becijfering gaf hij verder enkele financiële voordelen aan. Eén administratie zou komen te vervallen. Aan salarissen alleen al zou dit per jaar schelen: burgemeester f.2600,--, secretaris f.2600,--, ontvanger f.1000,--, een ambtenaar ter secretarie f.700,-- en een veldwachter f.2.000,---. In totaal per jaar f.11.000,--.

Voorwaar een fors bedrag voor die tijd. Burgemeester Wynia had zich ook vergewist van enige bezwaren die aan zijn idee zouden kunnen kleven. Het gemeentehuis in het dorp Denekamp was namelijk pas gebouwd, het was echter wel royaal en dus ook geschikt voor beide gemeenten.

De afstand vanuit Ootmarsum zou echter bezwaarlijk kunnen zijn. Dat was te verhelpen door het oude raadhuis van Ootmarsum als een soort hulpsecretarie te gebruiken.

De nieuwe gemeente zou de naam "Ootmarsum" behouden, waardoor het bezwaar van Ootmarsum zou kunnen vervallen, dat het als zelfstandige gemeente zou worden opgeheven. Slechts de administratie zou worden verplaatst, aldus

Wynia in zijn brief.

Hoe vreemd het nu misschien ook mag klinken: de toenmalige (overigens vertrekkende) burgemeester van Ootmarsum deelde de mening van Wynia.

Ondanks deze positieve stellingname van de raad achtten Gedeputeerde Staten van Overijssel toch niet voldoende termen aanwezig om de samenvoeging te bevorderen, zo blijkt uit hun brief van 15 maart 1927.

Het Denekampse college van b. en w. kon zich hier, na uitvoerige gedachtenwisseling erover, wel achter stellen. De gemeente Ootmarsum verzette zich echter unaniem tegen dit voorstel. De Denekampse gemeenteraad was evenwel in meerderheid voor. In vergadering daartoe bijeen op 11 februari 1927 werden enige tegenargumenten aangehaald door o.a. het raadslid Albrink, die vond dat een combinatie van een dorp en een stad maar niets was. Temeer niet als ze dan ook nog zo'n eind (anderhalf uur gaans) van elkaar verwijderd lagen. Wel zag hij wat in samenvoeging van de buurtschappen rond Ootmarsum met de stad Ootmarsum en Beuningen en Volthe bij Denekamp. Na gehouden stemming bleken zich voor het voorstel te verklaren: de raadsleden Veldkamp, Heuvels, Derkman, Tukkers, Lohuis en Pikkemaat; tegen: Kottink, Albrink en Olde Riekerink.

waterleiding

Ambitieus was ook burgemeester Wynia's plan om in Denekamp te komen tot een betere drinkwatervoorziening, hetgeen vooral uit een oogpunt van volksgezondheid geen luxe was. Gebleken was dat het drinkwater bij de meeste inwoners van het dorp ronduit slecht was. Het viel echter niet mee de mensen ervan te overtuigen dat goed drinkwater zeer noodzakelijk was.

Eind 1927 had Wynia hierover al eerste gesprekken met dr. ir. J.E. Carrière van het Rijksbureau voor Drinkwatervoorziening.

Wynia had het plan opgevat om de kom van Denekamp aan te sluiten op de centrale waterleiding van Nordhorn. Hierover had hij al verschillende keren gesproken met zijn ambtgenoot van Nordhorn. Dat Wynia tot deze grensoverschrijdende activiteit was gekomen was een gevolg van het feit dat hij de totstandkoming van een regionale drinkwatervoorziening in geheel Twente of in een deel

ervan uit een oogpunt van kosten nog lang niet zag zitten. De gemeenteraad van Denekamp stemde in beginsel in met het plan van zijn voorzitter.

Toen het plan echter werd uitgewerkt en de cijfers zichtbaar werden, bleek dat de te stellen tarieven belangrijk hoger waren dan in soortgelijke gevallen, om althans een rendabel drinkwaterbedrijf te verkrijgen. Dat was mede een gevolg van het feit dat arbeidsloon en materialen in Duitsland aanmerkelijk hoger lagen dan in ons land. Een flink deel van de aanvoerleiding moest immers op Duits grondgebied gelegd worden.

Eerder al was onderzocht of het waterleidingbedrijf van Oldenzaal bereid was water te leveren aan Denekamp, hetgeen men echter niet wilde.

Toen evenwel in 1931 het eindrapport gereed kwam wilde Oldenzaal ineens wel water leveren aan Denekamp. Een belangrijk voordeel hiervan was dat Denekamp dan niet afhankelijk zou zijn van een gemeente in het buitenland.

Interessante gegevens uit het eindrapport zijn de planningen. De investeringslooptijd was gebaseerd op 25 à 30 jaar. Voor het jaar 1960 had men voor de gehele gemeente Denekamp een inwonertal gepland van 8500. Op 1 januari 1931 was dit 6350. (In werkelijkheid was het inwonertal in 1960 ruim 9300).

Het aantal te verwachten aansluitingen was berekend op 190. De gemiddelde prijs per aansluiting zou dan komen op 50 cent per week. Het drinkwaterbedrijf zou zich voorlopig uit kostenbeheersingsoogpunt moeten beperken tot de kom van het dorp Denekamp. Het gemiddelde dagverbruik per aansluiting was in het eerste bedrijfsjaar berekend op dertig liter. In het zesde jaar zou dit oplopen tot veertig liter, waarna het vrij constant zou zijn.

De berekende kosten van aansluiting bij Oldenzaal kwamen op f.85.000,- en bij Nordhorn op f.100.000,--

Om het verbruik van water aan te moedigen werd in het plan zelfs overwogen de binnenleiding bij de geïnteresseerden op kosten van het bedrijf aan te leggen alsmede één kraan. Uit sociale overwegingen werd de voorkeur gegeven aan een abonnemententarief boven een metertarief, omdat anders doorgaans de grote gezinnen te kampen zouden krijgen met hoge rekeningen, die dan amper

te betalen waren, hetgeen burgemeester Wynia niet billijk achtte.

Een niet onbelangrijke reden ook om te pleiten voor een drinkwaterbedrijf was het feit dat de stoomzuivelfabriek De Volharding te Denekamp ook niet over voldoende water beschikte. Dit bedrijf was dan ook genegen de helft van de onderzoekskosten te dragen.

Bovendien was een centrale waterleiding ook voor de brandweer van groot belang.

Mr.W.J.Laan (Singraven) opperde zelfs de idee het Dinkelwater te zuiveren en te gebruiken voor drinkwaterdistributie. Hiermee was dan tevens een afdoende maatregel te krijgen tot oplossing van het zgn. Dinkelvraagstuk!!!

In 1930 werd de Waterleiding Mij. Overijssel opgericht om de verschillende plannen, die er bestonden, te bundelen. De directeur van deze maatschappij, Ir.J.C.Keller, pleitte voor centrale verzorging van het drinkwater. In de raadsvergadering van 16 december 1932 te Denekamp gaf ir. Keller een toelichting op het plan "Drinkwatervoorziening in Denekamp". Het aanleggen van drinkwaterleidingen zou een belangrijk object voor de werkverschaffing kunnen zijn, aldus Keller. De gemeente had er weinig of geen risico bij, omdat het water -zo leerde de ervaring elders- zijn eigen propagandist was. Ook voor de boeren, die aan de toevoerleiding lagen, zou dit een goede uitkomst zijn. Een niet onbelangrijk gegeven was dat, wanneer Denekamp besloot niet mee te doen aan een regionaal waterleiding bedrijf, de gemeenten Ootmarsum en Tubbergen dan ook van waterleiding verstoken zouden blijven, omdat de kosten dan veel te hoog zouden worden voor de aanleg van een hoofdleiding.

De meerderheid van de Denekampse gemeenteraad ging toen echter niet mee met dit voorstel. Slechts de leden Laan, Tukkers, Albrink, Derkman en Benneker (vrijwel allen uit het dorp Denekamp) stemden voor.

Ruim een jaar later werd de gemeenteraad van Denekamp door een 44-tal ingezetenen opnieuw gevraagd een drinkwaterleiding aan te leggen, hetgeen op 28 maart 1934 eveneens werd afgewezen.

Mede als gevolg van de oorlogsjaren 1940-1945 zou het nog tot 1951 duren eer in Denekamp met de aanleg van

waterleiding kon worden begonnen.

sociaal bewogen

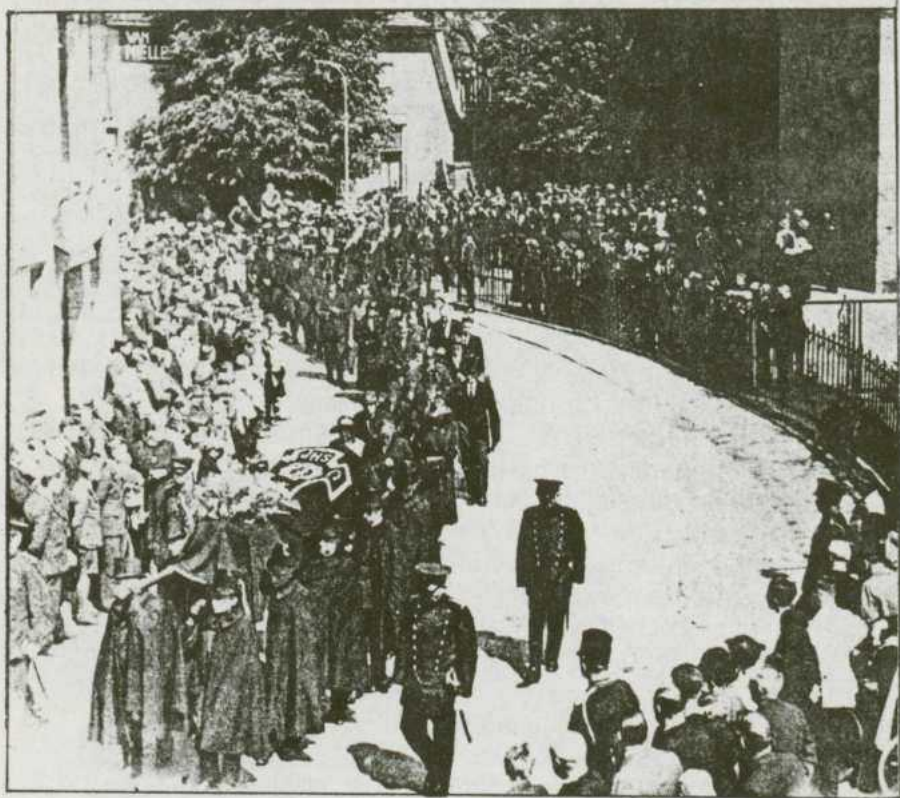
Aan de hand van de doorgenomen archivalia en de informatie van derden zou ik Wynia willen schetsen als een sociaal bewogen mens, die op kwam voor de zwakkere. Een uitspraak, gedaan door hem in de raadsvergadering van 4 mei 1932, toen een debat ontstond over de verlaging van de salarissen van o.a. de ambtenaren, waarvoor met name door het raadslid Laan werd gepleit, omdat de loonstandaard te hoog was, is daarvoor bijzonder typerend. Wynia stelde dat in Nederland nog voldoende geld was. Hij prefereerde duizend arbeiders met een behoorlijk werkloon boven een handvol mensen, die kapitalen bezaten.

Burgemeester Wynia wist op vlotte en doortastende wijze de raadsvergaderingen te leiden, zonder zich te presenteren als heerser. Integendeel zelfs; hij voelde zich niet boven de raad. Hij was er zich steeds van bewust dat men samen de belangen van de gemeente diende te behartigen. Hij had de gave om besluiten uit te lokken of te doen aannemen, die later van grote waarde voor de gemeente zouden blijken te zijn. Uitstekend wist hij met de raadsleden om te gaan. Wynia was een rechtvaardig, oprecht en welwillend mens. Hij werd gezien als een hard werker, die in brede kring veel sympathie had.

Ook met naburige Duitse autoriteiten kon burgemeester Wynia zich goed verstaan. Het is daaraan dan ook te danken dat Denekamp relatief gezien toch niet bijzonder veel werklozen had en dat veel ingezetenen ook in 1934 nog steeds in Duitse bedrijven werkzaam waren.

Jan Wynia was overigens ook buiten Twente een geziene persoonlijkheid. Sedert 1928 was hij voorzitter van de in dat jaar gestichte Bond voor Vreemdelingenverkeer in Twente. Het Verkeershuis Twente te Almelo is op initiatief van Wynia opgericht. Twente was hem dierbaar geworden, zoals hij het eens uitdroeg in een NCRV-radio-uitzending, waarin hij een pleidooi hield voor Twente met als thema "Twenthe, het land van ka-toen en heide".

Voorts was hij lid van het Hoofdbestuur van de Alge-

begravenis van burgemeester J. Wynia.

tot besluit

Met het overlijden van Jan Wynia op 14 mei 1934 was dan ook een gezien figuur in Twente en vooral in Denekamp heengegaan. Of zoals wethouder G.J.Derkman hem in de raadsvergadering van mei 1934 herdacht: een harde werker, een rechtvaardig mens.

Op de dag van de begrafenis waren vele mensen al vroeg in de been. Van het gemeentehuis waren de luiken gesloten. Van de openbare gebouwen hingen de vlaggen half-stok. Een lange stoet begeleidde de overledene van het sterfhuys naar de St.Nicolaaskerk, waar de uitvaartdienst plaatsvond. In deze dienst ging pastoor Knuif voor, daarbij geassisteerd door de kapelaans Kwant en Grimmelinkhuizen. Voor de kerk stonden de r.k. jeugdverenigingen met omfloerste vaandels. In de kerk brandden ontelbare kaarsen. Een beeld uit de rouwstoet, naast de familieleden: Bestuur ABTB, Jonge Boerenbond, Boerinnenbond, leerlingen r.k. huishoudschool, K.J.V., Middenstandsvereniging, DOS, r.k. Werkliedenvereniging, de Jonge Werkman, Vereniging St.Ananstadius, de pastoors van Ootmarsum en Lattrop, vertegenwoordigers van het provinciaal bestuur van Overijssel, gemeenteraadsleden van Denekamp, ambtenaren van het gemeentehuis, de Nationale en de Gewestelijke Landsorganisaties, reserve-officieren van het Twents verband, autoriteiten en vrienden van Wynia uit Duitsland en vertegenwoordigers van VVV.

Bij het graf werd gesproken door elf personen. Een broer van Jan Wynia dankte tenslotte de aanwezigen. De indrukwekkende plechtigheid die om half elf begon was eerst na enen beëindigd.

Een wegkapel in Tilligte/Klein Agelo aan de weg van Denekamp naar Ootmarsum even buiten Tilligte herinnert thans nog aan de plek des onheils waar Jan Wynia verongelukte.

NAAR BREKLENKAMP (PER AUTO)

De letterkundige Piet Oomes is op 3 december 1984 op 86-jarige leeftijd in zijn woonplaats Laren (N.H.) overleden.

Oomes was geboren in Hengelo (o) en heeft onder meer in de serie "Uit de geschiedenis der Nederlandse Gouwen" geschreven het boek "Twente van d'oalde noar de ni'je tied".

In deze bundel vonden we een mooi verhaal over een kapelaan, die samen met zijn misdienaars een auto-tocht maakte naar Breklenkamp.

De redactie van dit blad heeft gemeend dit reisverslag -zo kon je het toen terecht noemen- hier te moeten weergeven. Gaat u in gedachten even mee en leest u hoe het er toen allemaal uitzag als je met de auto van Denekamp naar Breklenkamp ging, vijftig jaar geleden al weer.

* * * * *

Een grijze dag in de Kerstweek. De grond is nog hard van de vroeg ingevallen vorst dit jaar en op de sloten ligt nog ijs. De zes oudste misdienaars in een ruime Studebaker, mijnheer kapelaan aan het stuur. Wat een buitenkansje! Het doel is de Breckelenkamp, een vervallen en onbewoond kasteeltje in N.O.Twente, vlak bij de Duitse grens. Eén van de jongens weet maar, dat daar zoo'n brokje oudheid bestaat. Zijn vader komt uit Denekamp en die was wel eens bij het "Jonkershuus", zoals hij het noemde, geweest.

De auto komt Oldenzaal binnen en even gaat de kapelaan met zijn jongens naar de Plechelmus. Dat is ook oudheid! Het is er als altijd half duister. De jongens vergelijken de zware pilaren met de rijzige pijlers uit hun eigen kerk. Hoeveel geslachten hebben hier geknield en gebeden? Ook zij knielen een poosje voor de kribbe, rechts van het diepe priesterkoor. Als ze weer naar

buiten gaan, vertelt de kapelaan, dat oude Oldenzalers een der zijbeuken "den peerd'nhook" noemen. Onder de Ro-
maanse gewelven hadden in 1795 Engelse legerpaarden hun
stal gehad en de mest lag er na enige maanden een voet
hoog!

Verder gaat de tocht. Langs de kaarsrechte weg naar Dene-
kamp snort de wagen voort. Voor en achter een kerk.
Even voor Denekamp wijst de kapelaan zijn jongens op
"Natura Docet", een natuur-historisch museum van den
groten natuurvriend, die alle Twentse bloemen en vogels
kent, den Heer Bernink. Nu langzaam Denekamp door.

"Kijken, jongens! Wist je, dat Denekamp ook zo'n oude
kerk had? Dat is de Nicolaas, ook twee eeuwen in bezit
geweest der Protestanten, maar in 1810 teruggegeven aan
de Katholieken".

De plaats zelf zijn ze gauw doorgedraaid. Nu het onbe-
kende land in, ook voor den kapelaan, maar hij heeft een
goede kaart bij zich. De slingerende weg gaat eerst over
het kanaal Almelo-Nordhorn. Er ligt nog ijs, maar
scheepvaart is er anders ook niet. Even acht geven op de
laan, die rechts van de weg afslaat. Aan het eind stond
het oude Gravenhuis, een kasteel, dat in 1860 afgebroken
is en vervangen door een moderne villa en nog later ver-
bouwd tot het Sint-Nicolaasgesticht.

En de weg draait maar door, steeds meer het Noorden in.
Even gaan de petten af, als het kerkje in Lattrop gepas-
seerd wordt. Dan weer een brug. Over de Dinkel? Nee,
die hebben we vóór Denekamp al gehad. De kaart wijst uit,
dat het de Rammelbeek is. "O, maar nu zijn we in de
buurt".

Mijnheer kapelaan zet de wagen aan de wegkant en nu gaat
het langs een mooie binnenweg, waar een grote boerderij
ligt, eigendom zoals zoveel andere in deze buurt, van
Twickel.

"Kijk daar op die schuur! Twee mooi uitgesneden paardjes
als gevelteken. Dat is waarschijnlijk geen Roomse boer.
Aan die geveltekens kun je dat meestal reeds uitmaken.
In Breckelenkamp wonen haast allemaal protestantse boe-
ren".

De kapelaan kijkt eens even op z'n stafkaart.

"Rechts af, jongens. Zie je wel: dit laantje zal ons wel naar het doel brengen. Het gras en het mos groeit midden op de weg en zelfs geen wagensporen zijn er te zien".

Ze zijn er. Achter de bomen omgeven door een smal grachtje ligt het kasteeltje. De naam is bijna te mooi voor deze heerlijk vervallen havezathe met zijn echt Twentse boerendak. Een der deuren aan de voorzijde is een gewone ronde niendeur.

Een der jongens heeft zich al voorzichtig neergelaten op het grachtje. Er is geen brug meer. Draagt het ijs nog? O nog best hoor, het kraakt alleen maar een beetje. Alle zes gaan ze er over. Op de hoek van de gracht staat een aardig wachttorentje. Een van de jongens is er al ingeklommen en de hand boven zijn ogen tuurt hij in de verte,....of er vijandelijk ruitervolk komt opdagen! De kapelaan lacht. Of ze in het Huis mogen? "Nou, vooruit maar".

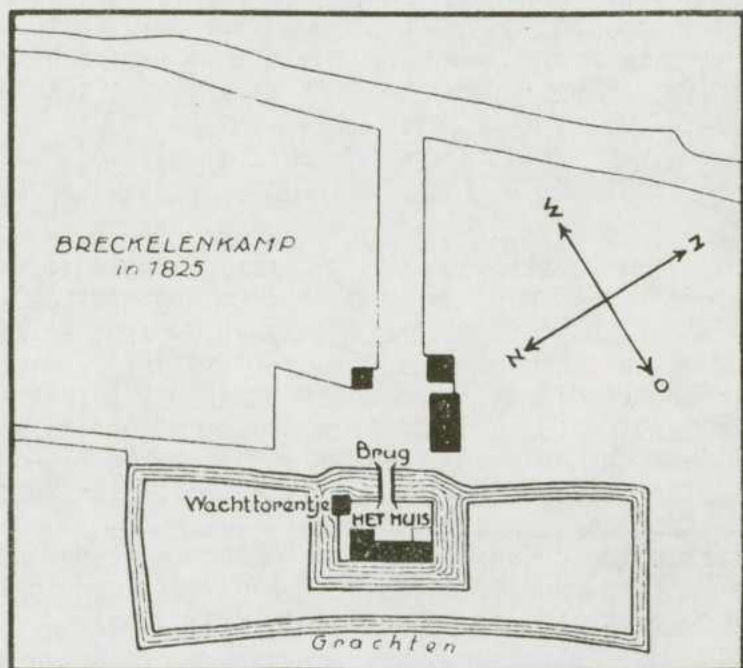
Daar is het griezelig donker. De raamopeningen zijn alle met planken afgeschut. Ze gaan voorzichtig over de vermolmde vloer. Hier is de grote schouw geweest; ze kijken door de brede schoorsteengang hoog in de grijze winterlucht. Een treedje op, een zijkamer in. Het luikje voor een der vensternissen staat open. Door de opening kijken ze naar buiten over de met riet begroeide zijgracht. Eén roept er een ridderlijke groet naar buiten. Maar de kapelaan is ze nagekomen.

Hij vindt op de grond nog een neergestorte stenen boog met een aardig engelenkopje. Een trap naar boven ontdekken ze niet: het is ook zo schemerig overal.

"Pas maar op", zegt de kapelaan, "zo schiet er nog een rat of een bunzing langs je benen, of je schrikt de uilen wakker, die hier vast hun schuilplaats hebben."

Ze gaan weer naar buiten. Op het voorpleintje bezien ze de oude gevel. Boven de hoofddeur zijn in Bentheimersteen de wapenschilden aangebracht van het adellijk echtpaar, dat dit huis heeft doen bouwen. Je ziet duidelijk het jaartal 1633. Mijnheer kapelaan pakt zijn aantekenboekje en gaat vertellen.

"Dat oude kastje, jongens, waar we nu voorstaan, is gebouwd door Jonker Everhard Bentinck tot Breckelenkamp en zijn vrouw Euphemia van der Marck van Everlo. Wat er

zich in de eeuwen vóór deze twee op deze plek heeft afgespeeld, weet niemand meer. Het huisarchief is geheel verloren gegaan en de fundamenteën -die vast veel ouder zijn- zullen ook weinig aan het licht brengen. Maar van dezen Bentinck en zijn vrouw weten we, dat ze katholiek waren. Ook de Bentincks, die tot ongeveer 1800 hier gewoond hebben, bleven trouw aan de oude Kerk. Dat was jammer genoeg niet het geval met de meeste andere kasteelheren in Twente. Velen zijn tot het protestantse geloof overgegaan; dat was wel zo voordelig. Katholieke edelen werden uitgestoten uit de Staten van Overijssel, die gevormd werden door de drie grote steden en de Ridder-schap.

Toen de Overijsselse adel in Juni 1621 moest zweren "afkerigheid van den Paepschen Godsdienst", verlieten negen Roomse edellieden de Staten, omdat zij niet tegen hun geweten wilden handelen. Daarmee waren zij hun recht in het bestuur kwijt. Hun kastelen heten voortaan "slapende" havezathen. Ook was een katholiek edelman uitgesloten van alle militaire rangen in Staatse dienst. Vandaar dat dikwijls Twentse katholieke edelen in Spaanse of Munsterse legers voorkwamen. Zo streed in 1672 Gerhard Adolf van Bentinck tot Breckelenkamp als generaal in het leger van Bernard van Galen, den bekenden bisschop van Munster. Deze Gerard Adolf was een zoon van den stichter van dit huis.

De weinige ridderhuizen, die Rooms bleven, behielden in de jaren van verdrukking toch een kapel, waar een huisgeestelijke de H.Mis mocht lezen. Zo bijvoorbeeld op Herinckhave, de oude havezathe onder Tubbergen, op Eschede -het geboortehuis van Dr.Schaepman-, op Saesfelt, en op de Breckelenkamp. Daar kwamen dan in deze jaren van vervolging de Katholieken heimelijk de H.Mis bijwonen. Er moet hier in dit oude burchtje altijd een nette kapel zijn geweest."

"Maar, mijnheer kapelaan, U zei straks, dat de boeren hier in de buurt haast allemaal protestant zijn. Zijn die dan later toch nog afgevallen?"

"Nee, dat zit zo. In de oude tijd behoorden de marken Lattrop en Breckelenkamp tot de parochie Ootmarsum. Maar omdat het zo'n onmundig eind lopen was naar hun

parochiekerk, gingen de mensen van hier meestal ter H. Mis in 't klooster te Frenswegen, hier vlak bij, even over de grens. Toen de Paters in de 30-jarige oorlog het klooster hadden verlaten, ging men meestal ter kerke in Nordhorn. Maar daar was, bijna ongemerkt, de lutherse leer ingevoerd en zo kwam het dat de meeste boeren hier uit de streek protestant zijn geworden. Toch bleven er ook standvastigen, en voor die was het gelukkig, dat er op de Breckelenkamp een huisgeestelijke was. Je moet maar eens zien naar het kruis op de geveltop van die boerderij daar in de verte. Die boer is vast rooms."

"Maar hoe komt het nu, dat het kasteel zo'n ruïne is geworden?" vraagt er een nieuwsgierig.

"Ja, dat komt doordat de familie der Bentincks uitstierf. Omstreeks 1800 verkoopt de laatste Baronesse, Weduwe van Bentinck, de havezathe aan een heer uit Lage. Die bewoonde het zelf en werd volgens zijn wens naast z'n vrouw begraven onder de bomen van het kasteel. Later omstreeks 1900 kwam het leeg te staan. We zullen die grafzerken eens opzoeken."

Door een laantje gaat het troepje verder. De jongens zijn helemaal niet luidruchtig meer. Heeft de historie indruk gemaakt? In de zijgevel van het Huis, waar de gracht wat breder is, zien ze hoe vier zwarte ijzeren muurankers het jaartal 1637 vormen.

Wat verder onder hoge bomen en met een hekje omsloten, vinden ze de zerken van het echtpaar, dat honderd jaar geleden het eenzame jonkershuus bewoonde.

"En nu jongens, terug. We moeten er vanmiddag ook nog op uit. Twente heeft nog meer oudheden."

Als ze op pad zijn naar de auto, ziet de kapelaan nog even om. De Breckelenkamp ligt dood en triest in de grijze Decemberdag. Maar de jongens beginnen plotseling te zingen, dat het klinkt over de verlaten akkers. Vijf minuten later snort de auto over de kronkelweg naar Denekamp.

Verleden

Het verleden mag wel blijven leven
Als het maar niet alleen de toon aangeeft
Dan zal het zijn om het even
Of het verleden 12 maanden of 12 eeuwen heeft.

De Kleermaaker.

ôMens besteed. , Uw beste kleed .

Het Kleed is noodig in der Tijd ,
Maar beide, Kleed en Vlees verslijt :
En daarom Zijnder groote reeden ,
Om uit te sien met ons Gemoed ,
Naa Heemels Stof en heilig goed ,
Dat ons voor ewig mocht bekleeden.

BIJ DE HAND

Stichting Heemkunde Denekamp

't HEEMHOES

De Stichting heeft huisvesting in 't Heemhoes, Kerkplein 4 te Denekamp. Naast bibliotheek- en archiefruimte zijn hier ook werk- en vergaderruimten.

't Heemhoes is geopend: ma/vrij 8.30 - 12.30 uur en van 13.30-17.00 uur.

Beheerder: J.A.den Ouden, tel. (05413)2800.

Bibliotheek: geopend donderdag 18.30 - 21.30 uur.

bibliothecaresse: mevr. Th. Asma-ten Broeke; tel. (05413) 2434.

BESTUUR

J.H.Borgman, voorzitter; H.Boink, secretaris; W.A.J.Nijhuis, penningmeester; C.C.M.Hamers; S.M.Heerink-Reerink; G.J.Tij-scholte; J.Veldhuis; S.Wynia en A.Zekhuis-Stroot.

DONATEURS

Bij het secretariaat kan men zich aanmelden als donateur. De kosten bedragen voor het jaar 1984 minimaal f.15.--.

SECRETARIAAT

Het secretariaat is gevestigd op het adres Diepengoor 16, 7591 BW Denekamp; tel. (05413) 2261.

BANK/GIRO

ABN-bank te Denekamp; rekening nummer: 59.57.16.547. Postgiro-nummer: 5565614.

adressen werkgroepen

Werkgroep Geschiedenis: H.J. Asma, Willem Wegewartstraat 1, 7591 TZ Denekamp; tel. (05413) 2434.

Werkgroep Beheer: J.A.den Ouden, Clematisstraat 26, 7591 XH Denekamp, tel. (05413)2800.

Werkgroep Bibliotheek: mevr. Th. Asma-ten Broeke, Willem Wegewartstraat 1, 7591 TZ Denekamp, tel. (05413)2434.

Werkgroep Genealogie: G.Tij-scholte, Damweg 16, Tilligte; tel. (05412)1447.

Werkgroep uitgifte Manuscripten: S.Wynia, Oranjestraat 20, Denekamp, tel. (05413)1986.

Werkgroep Flora en Fauna: W.A.J.Nijhuis, Kasteellaan 4, Denekamp, tel. (05413)1453.

Werkgroep Exposities: H.Boink, Diepengoor 16, 7591 BW Denekamp tel. (05413)2261.

Werkgroep Dialect en Folklore: mevr. A.Zekhuis-Stroot, Spittendijk 51, Denekamp; tel. (05413)2051.

Stichting Heemkunde Denekamp

Op 20 juni 1975 werd in Denekamp door een aantal geïnteresseerden in de plaatselijke geschiedenis en de natuur een werkgroep heemkunde opgericht. In een aantal jaren groeide de werkgroep uit tot de in juli 1982 opgerichte Stichting Heemkunde Denekamp, welke tot haar werkterrein rekent het gehele gebied van de gemeente Denekamp.

De Stichting stelt zich als doel het bestuderen van de geschiedenis en de natuur van de dorpen en de buurtschappen en zorg voor het behoud van monumenten en de natuur, een en ander voor zover betrekking hebbend op het grondgebied der gemeente Denekamp.

Heemkunde wil zeggen, de kennis van het eigen heem, de eigen omgeving, de streek waarin men woont. Dit in de ruimste zin van het woord. Voorts kennis van de zeden en gebruiken en van de opvattingen en overleveringen van de bevolking in verband met de aard van het land.

Door studie en onderzoek wordt getracht het verleden te analyseren en daarover zonodig te publiceren. Waarmee beoogd wordt waardering te wekken voor wat hier door de natuur en vroegere cultuur tot stand is gekomen. Tevens komt hiermee een stuk verleden tot leven, waarmee het heden mede gestalte kan worden gegeven. Het aangeven van de toekomstige ontwikkeling wordt immers mede bepaald door de wetenschap, dat kennis van het verleden niet kan worden gemist, want in het verleden en het heden ligt de toekomst besloten.

Ter ondersteuning van dit streven is de medewerking van velen nodig. Daarom ook heeft de Stichting een aantal werkgroepen, welke zich op verschillende terreinen bezighouden. Voorts is er het driemaandelijks contactorgaan 't Onderschoer, dat gratis wordt toegezonden aan de donateurs.

Daarnaast worden twee keer per jaar bijeenkomsten gehouden voor de donateurs. U hebt dan ook de gelegenheid mee te denken en mee te praten over belangrijke zaken die de Stichting aangaan. Er worden ook excursies georganiseerd. Tenslotte beschikt de Stichting over een fijne huisvesting, waarin de bibliotheek is ondergebracht en waarin ook de bijeenkomsten en vergaderingen plaatsvinden. Boeken kunnen door de donateurs kosteloos worden geleend. Een catalogus is beschikbaar en kan worden toegezonden.

Ook bestaat de mogelijkheid tot actieve deelname aan de werkgroepen. De adressen staan hiernaast. Op verzoek wordt graag nadere informatie verstrekt.

